

SPECIAL
**VO-congres:
Samen werken aan
de toekomst van
ons onderwijs**

Het andere verhaal van Mireille Ollivieira:

'Zie de kleur!'

Was het maar zo simpel

Over de mitsen en maren van *evidence informed*

Maatschappelijke diensttijd

Brede vorming verrijkt het leren op GSG Guido

Ontbijt in de klas

Een taak voor de school?

Voor ontwikkeling én groei!

Vijf dagen trends & ontwikkelingen

Meld je aan via not-online.nl voor de Nationale Onderwijstentoonstelling in Jaarbeurs, Utrecht.

Registreer gratis via not-online.nl

INHOUD & VOORWOORD

SPECIAL P. 28 T/M 45

VO-congres 2022: Samen werken aan de toekomst van ons onderwijs

'Zie de kleur!'

Mireille Olliveira pleit voor diversiteit: "Je hebt als witte bestuurder of directeur de macht om dingen te veranderen."

Brede vorming

Op GSG Guido maken schoolleider en docenten ruimte voor de maatschappelijke diensttijd.

Het gebouw

De muren van het Stedelijk Gymnasium Leeuwarden verbeelden de geschiedenis van leerlingen.

En verder

10 Evidence informed werken is zo simpel nog niet / 14 Ontbijt op school: ja of nee? / 17 Onvergetelijk / 22 Column Maxe de Rijk / 23 De schooltijd van... Eric Vloeimans / 26 VO in beeld / 46 Boeken / 48 Wie werkt waar / 49 Mijn overstap / 50 Vraagbaak

COLOFON

VO-magazine is een uitgave van de VO-raad, vereniging van scholen in het voortgezet onderwijs. VO-magazine verschijnt 6 keer per jaar in een oplage van 7.000 exemplaren
Redactieadres VO-raad, Postbus 8282, 3503 RG Utrecht, T 030 232 48 00, redactie@vo-raad.nl, www.vo-raad.nl **Redactie** Cindy Curré, Evelien Dijkman (vormgeving) Xander Elink Schuurman, Ingrid Janssen, Stan Termeer, Suzanne Visser (eindredactie), Linda Zeegers **Ontwerp** XS Media, Utrecht **Druk** Damen Drukkers, Werkendam
Advertenties Onderwijsmedia, T 030 210 23 86 (Ray Aronds), www.onderwijsmedia.nl
Issn 18731163 **Afmelden** Wilt u het VO-magazine niet meer ontvangen? Stuur dan een bericht o.v.v. naam en adres naar redactie@vo-raad.nl
Disclaimer De meningen die in het VO-magazine worden weergegeven, komen niet noodzakelijkerwijs overeen met de standpunten van de VO-raad.

Goed bedoeld

De beste bedoelingen kunnen zo maar leiden tot beleid dat averechts uitpakt. We zien het gebeuren bij de vrijwillige ouderbijdrage. Met de beste bedoelingen neemt de Kamer een wet aan die scholen verplicht de ouderbijdrage vrijwillig te maken en dat ook actief aan ouders te communiceren. De bedoeling is om de verschillen tussen leerlingen op school te verkleinen. En daar is niemand tegen. Het effect in de praktijk is dat de verschillen tussen scholen toenemen. Op scholen in de armere wijken kunnen veel ouders de bijdrage niet betalen en verschaalt het aanbod. In de rijkere wijken blijven de schoolreises naar het buitenland wel mogelijk. De verschillen tussen scholen nemen toe. Niemand wil het en toch gebeurt het. Een ander voorbeeld is de subsidie basisvaardigheden. De bedoelingen zijn goed. Basisvaardigheden staan onder druk, dus 'dat betekent ook dat we als ministerie hierbij leraren en scholen maximaal moeten gaan helpen. Écht helpen', aldus de minister in zijn brief aan de Kamer. Maar in de snelheid is een subsidie ontworpen die ervoor zorgt dat er tussen scholen geloot moest worden. Met als gevolg dat het geld op willekeurige scholen terecht is gekomen, ook op plekken waar de nood niet het hoogst is. Ons pleidooi om besturen op zijn minst de kans te geven om het geld binnen een stichting te kunnen herverdelen, heeft het niet gehaald. Wat zich hier wrekt, is de politieke wens om besturen te passeren en geld rechtstreeks aan scholen toe te kennen. Met als gevolg dat sommige schoolleiders en bestuurders nu met een zak geld zitten die ze formeel niet mogen delen met andere scholen binnen hun stichting. Het pakt, kortom, verkeerd uit. De les uit deze voorbeelden? De praktijk is veel minder maakbaar dan de overheid op afstand denkt. Helpen is prima, maar het is een illusie dat je centraal kunt bedenken welke ondersteuning op welke plek het beste past en het meeste nodig is. Daarvoor hebben we nu juist besturen en schoolleiders, die lokaal samen met hun teams van leraren en medewerkers zien wat nodig is en wat écht helpt. Dat vraagt vertrouwen in elkaar, ook van de overheid in besturen en schoolleiders. Bij de hulp die OCW bij de subsidie basisvaardigheden biedt, horen menukaarten zoals we die kennen van de NPO-middelen. Ook die zijn met de beste bedoelingen gemaakt, met als doel om wetenschap en praktijk bij elkaar te brengen. Maar opnieuw blijkt hier de werkelijkheid soms complexer dan gedacht, zoals blijkt uit het artikel in dit nummer over *evidence informed* werken. Veel leesplezier!

Henk Hagoort

Voorzitter VO-raad

Algemene Ledenvergadering op 24 november

Op 24 november vindt een Algemene Ledenvergadering van de VO-raad plaats. De ALV is toegankelijk voor de bestuurders die de leden van de VO-raad vertegenwoordigen. Het overkoepelende thema van deze ledenvergadering is Gelijke Kansen. Eén van de sprekers is Louise Elffers van de Universiteit van Amsterdam. Zij publiceerde eerder dit jaar het boek *Onderwijs maakt het verschil*. Een interview met haar stond in het oktobernummer van het VO-magazine.

→ Kijk voor meer informatie op vo-raad.nl onder Agenda.

Barbara Dijkgraaf nieuwe vicevoorzitter LAR

De Ledenadviesraad (LAR) heeft op 5 oktober 2022 Barbara Dijkgraaf van stichting ZAAM gekozen als nieuwe vicevoorzitter. Dijkgraaf volgt Erika Diender op, die sinds deze zomer werkzaam is in het hoger onderwijs. Op de aanstaande algemene ledenvergadering besluit de vereniging over het invullen van de vacature die het vertrek van Erika Diender achter laat, net als over drie andere vacatures.

Inspiratiebijeenkomst: werk maken van werkgeluk

Hoe kun je in uitdagende tijden de werkdruk beheersbaar maken en zorgen voor meer ontspanning en minder stress? Deze vragen komen aan bod in de online inspiratiebijeenkomst over werkgeluk op 29 november van 15.00 uur tot 16.30 uur. Universitair docent Daantje Derks deelt inzichten uit wetenschappelijk onderzoek over bevlogenheid en werkplezier. Ze vertelt onder andere over jobcrafting: het 'sleutelen' aan een baan, zodat die dichter in de buurt komt van het ideale werk van de werknemer. Welke acties kun je zelf nemen om je werk leuker te laten zijn? Hoe voer je op school het gesprek over werkdruk? En wat vraagt het van jou als leidinggevende om de werkdruk te verminderen?

→ Meld je aan op voortgezetleren.nl (deelname is kosteloos).

Paarse vrijdag

Elk jaar op de tweede vrijdag van december is het Paarse Vrijdag; een actiedag waarop de hele school hun steun voor sekse-, gender- en seksuele diversiteit kan laten zien door paars te dragen. De dag - en de periode ervoor en erna - is een kans om binnen de school en de klas aan de slag te gaan met dit thema.

Het initiatief om Paarse Vrijdagen op scholen te vieren, alsook de organisatie, ligt bij het GSA-Netwerk Nederland.

Vaak is het de GSA van een school die Paarse Vrijdag organiseert, maar ook anderen op school kunnen het initiatief en de uitvoering op zich nemen. Om leerlingen en scholen te ondersteunen heeft het GSA-Netwerk een actieboek met tips ontwikkeld en zijn via de website van Paarse Vrijdag kosteloos onder meer posters, lessen voor docenten en andere materialen en tips beschikbaar.

→ Ga naar paarsevrijdag.nl of naar Gendi.nl (van School & Veiligheid)

Nieuwe podcast: twee starters voor de klas

Lesgeven is een prachtig vak, maar het kan ook zwaar zijn. Zeker als je aan het begin van je loopbaan staat. Om startende leraren een extra steuntje in de rug te geven, maakt de VO-raad de podcast *Mijn eerste jaar voor de klas*. Een schooljaar lang volgen we startende

docenten Elisabeth en Maurice, om mee te leven én om te leren van wat zij in de praktijk allemaal meemaken. Elke maand verschijnt er een nieuwe aflevering.

→ De podcast is te beluisteren via Spotify en Apple Podcasts.

Sectorrapportage laat stand van onderwijssector zien

Op 10 november verscheen de tweede sectorrapportage van de PO-Raad en de VO-raad. Deze rapportage toont de belangrijkste en meest actuele informatie over het primair en voortgezet onderwijs, zodat iedereen kan zien waar we in ons onderwijs

mee te maken hebben en gaan krijgen. De rapportage verschijnt jaarlijks en presenteert informatie over thema's als kansengelijkheid, huisvesting, financiën en personeel.

→ Bekijk de sectorrapportage op www.vo-raad.nl/sectorrapportage.

CAO VO 2022

Op 22 juni 2022 sloten de sociale partners een onderhandelingsakkoord voor een CAO VO 2022-2023. Zowel de leden van de VO-raad als achterbannen van de onderwijsbonden hebben inmiddels goedkeuring gegeven aan dit akkoord. Daarmee is de CAO VO 2022 een feit. De cao heeft een looptijd van 1 januari 2022 tot 1 mei 2023.

De VO-raad wil zijn leden zo goed mogelijk informeren over en ondersteunen bij het uitvoering geven aan de nieuwe cao. Op onze website staat daarom behalve een pdf van de CAO VO 2022 ook een Q&A, het onderhandelingsakkoord en de nieuwe salaristabellen.

→ Download de CAO VO 2022 op www.vo-raad.nl.

INTERVIEW

Tekst: Jacques Poell • Fotografie: Erik Brinkhorst

Het andere verhaal van Mireille Olliveira

'Zie de kleur! En own your rank'

In de Bijlmermeer, later bekend als Amsterdam-Zuidoost, waren de sociale scheidslijnen in de jaren zeventig scherp getrokken. Rijkere witte mensen woonden in de laagbouw, de rest in de hoogbouw. Mireille Olliveira, kind van zwarte Surinaamse ouders, hoorde bij die rest. Natuurlijk was zij zich van jongs af aan bewust van het verschil. Juist daardoor is ze nu in staat om als trainer/coach het verschil te maken voor witte schoolbesturen die meer kleur willen krijgen.

Al op haar dertiende wist Mireille Olliveira heel zeker dat ze op de wereld was om 'het andere verhaal te vertellen'. Na de middelbare school ging ze communicatiewetenschap studeren om erachter te komen hoe zij de dominante witte beeldvorming in de media kon beïnvloeden. Ze werd onder meer woordvoerder van de gemeente

Amsterdam in het stadsdeel Noord om die kennis in praktijk te brengen: "Iedereen vertelt dezelfde dingen anders, we hebben allemaal ons eigen referentiekader. Ik dus ook. Op die manier kon ik de wereld van de bestuurders in Noord verrijken. Ik kon ze mijn perspectief op de zaak als Surinaamse zwarte vrouw in Nederland meegeven. Want ik miste diversiteit meer dan zij."

Hoe heb je die invloed kunnen uitoefenen?

"Ik zag dat de bestuurders in Noord iets anders nodig hadden dan alleen mijn communicatieadvies. Ik zag ze continu uit hun rol vallen. Als ze bestuurlijk opdrachtgever waren, hadden ze een bepaalde positie. Als ze lid waren van het dagelijks bestuur hadden ze een andere positie. Als gekozen vertegenwoordigers hadden ze wéér een andere positie. Op straat werden ze soms >

'We moeten leren om de geschiedenis bespreekbaar te maken vanuit diverse perspectieven'

MIREILLE OLLIVEIRA (1972)

2021: Uitgeroepen tot 'Trainer van het Jaar' door de Nederlandse Orde van Beroepstrainers
2000-heden: Trainer/coach, de laatste drie jaar ook bij Human Dimensions. Onder meer specialist in DeepDemocracy
2019: Uitgeroepen tot rolmodel gemeente Amsterdam: thema diversiteit en inclusie
2016-2022: Leiderschapstrainer bij de gemeente Amsterdam
2014-2016: Strategisch communicatieadviseur bij

de gemeente Amsterdam
2000-2014: Communicatieadviseur en factor-C trainer
1997-2000: Intercedente en trainer bij Randstad
1991-1996: Communicatiewetenschap aan de Universiteit van Amsterdam
1984-1990: vwo op de Berlage Scholengemeenschap in Amsterdam
1978-1984: Basisschool Onze Wereld in de Bijlmer
1976: Verhuisd naar de Bijlmer

‘Natuurlijk moet je de kleur zien! Doe niet net of die er niet is, want die is er’

uitgescholden. Dan zag ik ze een draai maken, en druk uitoefenen op het ambtenarenapparaat: ga het toch maar zo regelen – ook al was er in het college iets anders afgesproken. Toen dacht ik: deze mensen vallen uit hun rol, we moeten beter kijken naar wie ze deep down zijn! Ze zijn als bestuurder niet zichzelf. Je speelt natuurlijk allemaal verschillende rollen in je leven, maar die moeten niet te ver afstaan van wie je bent. Die discrepantie zag ik wel bij die bestuurders.”

Jouw eigen rol veranderde daardoor dus ook...

“Zowel voor die bestuurders als voor mij ging het over de vraag: wie ben ik, wie wil ik ten diepste zijn? Oftewel: wat wil ik loslaten van het stuk dat ik niet wil zijn? Het mooie is: zelf heb ik eigenlijk altijd wél geweten wie ik ben. Wat mijn valkuilen zijn, waar ik goed in ben en waarin niet. Ik kon daar dan ook heel goed mijn eigenheid meebrengen en tegen de allerhoogste bestuurders, die af en toe tegen alles en iedereen aan het vloeken en tieren waren, zeggen: ‘Doe effe normaal! Je bent al de baas, je hoeft jezelf niet nog groter te maken dan je al bent!’ Een prachtige rol: dat je zó dicht bij mag komen. En op die manier invloed kunt uitoefenen. Als je zelf geen rol speelt, maar bent wie je bent, pikken mensen meer van je.”

Nederland kent leerplicht. Iedereen gaat naar school, ongeacht z'n kleur. Hoe verder je ‘hogerop’ komt in het onderwijs, hoe minder kleur je terugziet. En uit de hoogste echelons, de directies en besturen, is de kleur al vrijwel helemaal verdwenen. Hoe komt dat?

“Ik denk dat het al heel vroeg begint. Niet bij de witte mannen in besturen, maar bij de juffen op de basisschool.

‘JIJ BENT TOCH EEN NEGER?’

“Mijn middelbareschooltijd was op de Berlage Scholengemeenschap, nu Berlage Lyceum, in Amsterdam-Zuid. Een gemengde school, met kinderen van kleur en witte kinderen. Wat onuitwisbare indruk op me heeft gemaakt, was een opmerking van de natuurkundeleraar die we in 4 vwo hadden. Een heel aardige man, hij gaf je weleens een knipoog als je op de gang liep, bij wijze van gedag te zeggen. Op een zekere dag toen hij iets aan het uitleggen was in de les, zei een van mijn klasgenoten: ‘Meester, ik snap het niet.’ Waarop die aardige leraar zei: ‘Tsja, jij bent toch een neger? Negeren snappen niets, die kunnen niets.’ Dat zei hij echt, op een doodgewone vraag van een leerling in de klas! Dit gebeurde eind jaren ‘80, maar het gebeurt nog steeds, dagelijks, geloof me.”

Die geven het ene kind het voordeel van de twijfel en het andere kind niet. Die oordelen worden mede ingegeven door de beelden die ze meegekregen hebben. Uit de geschiedenis, de cultuur ... Zwarte Piet die je normaal vindt ... Als dát je beeld is, dan denk je niet: ‘Dit zwarte kind wordt later directeur van een school.’ Zo’n juf doet het niet expres: ze is zich er totaal niet van bewust dat het beeld dat ze heeft niet klopt. Niemand is vrij van vooroordelen. Maar als je beslist over de toekomst van een kind, dan moet je je van die vooroordelen wel bewust zijn. “Dit probleem staat in het onderwijs nog altijd niet op het netvlies, en het staat ook niet in de leerboeken. Als het je niet wordt aangeleerd dat er dichters zijn van kleur, wetenschappers, kunstenaars, uitvinders ... dan blijft het beeld van Zwarte Piet domineren. En dat is de reden dat ik trainer ben geworden. Er is nog een hele wereld te vertellen over niet-witte mensen. Maar die verhalen horen we gewoon niet snel. Ik heb m’n vingers blauw geschreven in brieven aan *Het Parool*, *Trouw*, *NRC*: we moeten van die Zwarte Piet af. Denk je dat die ooit de krant hebben gehaald? Nee. Want ook daar zaten mensen die het niet wilden horen, niet wilden weten.”

Zwarte Piet is op z'n best een koddige knecht, maar natuurlijk niet iemand die je serieus hoeft te nemen...

“En zeker niet iemand die in het bestuur van een school

thuishoort. Die stereotypen worden keer op keer bevestigd. Het diepe racisme dat ten grondslag lag aan de koloniale tijd, een periode van vierhonderd jaar, ban je niet zomaar uit. Dat is iets wat je moet durven aankijken. En daar zijn we in Nederland niet goed in: iets aankijken wat pijn doet. Dat moffelen we liever weg. We moeten leren om de geschiedenis bespreekbaar te maken vanuit diverse perspectieven. Dat gebeurt onvoldoende in Nederland, met het gevolg dat wij – zowel wit als zwart, hè – met eenzijdige beelden opgroeien: van witte artiesten, kunstenaars en geleerden. En van witte schoolbestuurders en -directeuren.”

Hoe diep zitten die beelden verankerd in onze cultuur?

“Neem alleen al het taalgebruik. Een zwarte dag, op zwart zaad zitten. In een publicatie van de gemeente Amsterdam over de rol van de stad in de slavenhandel staat prominent in het voorwoord dat het een gitzwarte bladzijde uit de geschiedenis is. Ik hoop dat die terminologie uiteindelijk uit onze taal verdwijnt. Met de roetveegpieten van de Sint is daar gelukkig al een beginnetje mee gemaakt.”

Hoe kaart je die beeldvorming nog meer aan in je trainingen?

“Ik begin mijn trainingen aan witte teams vaak met de vraag: ‘Hoe is het voor jullie om met een zwarte trainer te werken?’ Nou, daar krijg ik toch verontwaardigde reacties op! ‘Je denkt toch zeker niet dat we racistisch zijn!’ Dan zeg ik: ‘Nee, dat denk ik helemaal niet, ik ben gewoon benieuwd wat er in jullie omgaat als je mij ziet binnenkomen.’ Soms is hun reactie: ‘Ik zie die kleur eigenlijk helemaal niet.’ Nou, als ze dat na twee dagen training nog steeds zeggen, heb ik gefaald. Natuurlijk moet je de kleur zien! Doe niet net of die er niet is, want die is er. En wees je bewust van jouw beeld bij die kleur, van de vooroordelen die eraan vastzitten. Van het hokje waar je zelf in zit. De vraag is dan: kun je dat hokje wat groter maken? Zodat er meer mensen in passen, die ook iets kunnen toevoegen: talent, kwaliteit, geluk, groei en noem maar op.”

Wat is ervoor nodig om ‘uit ons hok’ te komen?

“Daar is vooral lef voor nodig – van twee kanten. Allereerst op de plek waar de macht zit. Macht brengt verantwoordelijkheid met zich mee. Je hebt als witte bestuurder of directeur de macht om dingen te veranderen. Om ruimte te maken voor minderheden. Dat vraagt moed. Maar natuurlijk is er ook lef nodig bij de mensen van kleur, die

‘Je hebt als witte bestuurder of directeur de macht om dingen te veranderen. Om ruimte te maken voor minderheden’

‘Harmonie is niet de afwezigheid van een conflict, maar het goed kunnen hanteren van een conflict’

hun underdog-houding moeten afschudden en moeten afrekenen met hun *self fulfilling prophecies* dat ze toch geen kans maken.”

Waarom worden teams beter als ze diverser zijn?

“Je ontwikkelt andere vaardigheden. Wat ik een mooie uitspraak vind, is dat harmonie niet de afwezigheid van een conflict is, maar het goed kunnen hanteren van een conflict. Het kunnen dealen met verschillen is een vaardigheid die je hard nodig hebt als je het beste uit je team of je organisatie wilt halen, als je wilt groeien. Je benut dan alle perspectieven. Besturen en directies blijven vaak wit omdat er te weinig reflectie is op hoe het beter of anders zou kunnen als je gebruik zou maken van de kennis en vaardigheden van andersdenkenden. Mogelijk ook omdat ze zich niet genoeg bewust zijn van hun *rank*, van hun macht en hun privileges. Omdat ze niet genoeg sensoren hebben voor de buitenwereld en de mensen die daar leven zonder die macht en die privileges...”

Wat zijn je belangrijkste adviezen aan schoolbesturen en -directies die minder wit willen worden?

“Sinds de dood van George Floyd en de Black Lives Matter-beweging krijg ik steeds vaker de vraag uit de top van organisaties: ‘We zijn een wit team, we werken voor de stad en we willen een betere connectie krijgen met de mensen voor wie we werken. Hóé moeten we dat doen?’ Dan zeg ik: ‘Begin met een gesprek. Hoe staan jullie erin? Waar zitten de verschillen binnen jullie eigen team? Wat zijn de doelstellingen, is er een kader, wat zijn de strategieën? Breng dat allemaal in kaart. De behoeften, de wensen, de angsten. Want die horen er ook bij. Misschien is er iemand bij die zegt: ‘Ik wil het helemaal niet!’ Dat mag. In zo’n team kan een verkramping zitten, uit angst om dingen fout te doen. Angst om als witte man weggezet te worden als iemand die niet bereid is te veranderen. Maar daar moeten we ook niet naartoe! Dan zeg ik: ‘Jullie genieten het vertrouwen: *own your rank!* En dat begint met te erkennen dat er verschil is. Dat jij als witte man in eerste instantie meer vertrouwen geniet dan een vrouw van kleur, ik noem maar wat. Zie dat verschil, moffel het niet weg. Want dan zie je ook de effecten, de impact van dat verschil. Witte mensen aan de top vertellen me vaak dat ze bang zijn om het fout te doen. Dan zeg ik: ‘Daar moeten we vanaf. Met schuld en schaamte komen we niet verder. Als je in je positie gaat staan en weet dat je beslismacht hebt, kijk dan wat je vanuit die positie kunt veranderen. En verander dat dan ook.’”

Over de mitsen, maren en tenzij's van *evidence informed*

Was het maar zo simpel

Het lijkt zo eenvoudig. Je wilt dat leerlingen beter gaan lezen, hun onderzoeksvaardigheden versterken, of beter leren samenwerken. Je kijkt naar welke methoden of interventies goed werken en gaat aan de slag. Toch weet elke schoolleider en leraar dat het zo niet werkt. De praktijk is weerbarstig en het blijft een uitdaging om de beloofde evidence-based-vruchten te plukken. Hoe pak je het wél goed aan?

Je wilt je onderwijs naar een hoger plan tillen. Natuurlijk ga je onderbouwd te werk. Dat verdienen je leerlingen, en onderzoek is er genoeg. Maar studies spreken elkaar soms tegen en naar sommige aanpakken is überhaupt (nog) geen onderzoek gedaan. En hoe weet je dat wat ergens anders werkt, bij jou ook zal aanslaan? Eenvoudig is het zeker niet, zeggen ook universitair docent Amber Walraven en hoogleraar sociaal-cognitieve neurowetenschappen en psychologie Harold Bekkering.

LEERDOEL

De eerste kink in de kabel zit al bij wat de eerste stap zou moeten zijn, zegt hoogleraar Bekkering. Een fundamentele stap die volgens Bekkering vaak wordt overgeslagen, is de vraag wat we eigenlijk willen bereiken met leerlingen. "Te vaak gaan we aan een heldere formulering van het leerdoel voorbij. Onderwijsinterventies waar veel bewijs voor is, focussen vaak op hoe je een hoger punt haalt voor een toets. Dáár weten we veel over, dus dat passen we toe. Zo weten we bijvoorbeeld dat we leerlingen oefentoetsen moeten laten maken." Maar dat soort methoden is dus vooral nuttig als het ook echt je doel is om leerlingen een toets beter te laten maken. Een slecht uitgangspunt voor

onderwijs, als het aan de hoogleraar ligt. "Is het doel niet om leerlingen optimaal te laten ontwikkelen? Want dan worden heel andere inzichten relevant, bijvoorbeeld uit de psychologie en de neurowetenschappen."

Zaak dus om goed te weten wat je wilt bereiken met leerlingen, vindt ook Amber Walraven. "Bespreek samen met collega's wat je doel is. Is dat het lesboek uitkrijgen? Meestal niet. De eindtermen? Die kunnen er onderdeel van zijn. Maar het doel is ook wat je leerlingen verder wilt meegeven; je pedagogische visie. Als je vanuit dát perspectief kijkt, vind je ander bewijs. Het kan zomaar zijn dat een onderzoek alleen kijkt naar cognitieve prestaties, terwijl jij een manier zoekt om leerlingen beter te laten samenwerken."

TRUCJES

Dat is volgens de wetenschappers ook het probleem van de 'menukaart' van het Nationaal Programma Onderwijs (NPO): bedoeld om leraren en schoolleiders te ondersteunen, maar in de praktijk een versimpeling van de werkelijkheid. Gebaseerd op het Engelse (EEF-)model en onder tijdsdruk vertaald werd het instrument in eerste instantie door velen gezien als een potentieel goed hulpmiddel. Al snel bleek de menukaart in de praktijk echter zijn beperkingen te hebben: scholen voor beroepsgericht en praktijkonderwijs missen passende interventies, er heerst onduidelijkheid over hoe je de lijst moet lezen en gebruiken, en er ligt nogal wat nadruk op cognitieve ontwikkeling, >

'Als leraar maak je de afweging: wat kan ik er wel en niet mee?'

terwijl de crisis juist ook veel sociale en mentale problemen veroorzaakte.

Walraven maakt zich vooral zorgen dat de lijst aanmoedigt om te stoppen met nadenken. Als we niet uitkijken, waarschuwt ze, gaan we voorbij aan die belangrijke eerste stap: de analyse. "Het risico is dat het een afvinklijstje wordt. Zo van: als het er maar in zit, dan is het goed." Als voorbeeld noemt ze retrieval practice, een leerstrategie waarbij je het geleerde actief probeert terug te halen uit het langetermijngeheugen. "Daar hoor je nu veel over en het kan heel effectief zijn. Maar dat wat je opdiept uit het geheugen moet wel te maken hebben met de rest van de les. Als het een soort trucje wordt aan het begin van elk lesuur, schiet je je doel voorbij. Het uitgangspunt zou niet een lijst met bewezen interventies moeten zijn, maar het probleem dat je in je eigen klas wilt oplossen. Dan kun je als leraar gericht gaan zoeken naar bronnen."

Kan de menukaart dan geen nuttige handreiking zijn voor leraren en schoolleiders om meer kennisgedreven te werken? Ook Bekkering is sceptisch. Hij is vooral bang dat we het hoofddoel van onderwijs uit het oog verliezen, omdat veel onderwijskundig onderzoek slechts 'brokjes' bewijs geeft voor deelvragen. Hij noemt de achterblijvende vaardigheden bij Nederlanders. "Ik denk dat we te veel kijken naar de niveaus waarop iedereen op gezette momenten moet zitten en te weinig naar motivatie en hoe leerlingen leren. We weten uit onderzoek dat alles begint met leesplezier en het maken van leeskilometers. Natuurlijk wil je ook dat ze goed spellen, maar als je ze bij Nederlanders de liefde voor boeken kunt bijbrengen, verrijk je de taalvaardigheden en komt de rest ook. Dat is dus je hoofddoel. Niet de progressie op allerlei deeldoeltjes waarmee je het leesplezier wegneemt."

TIJD EN RUIMTE

Een lijst met bewezen interventies heeft dus zijn keerzijde. Maar hoe zorg je dan wél dat je op basis van bestaande

5 TIPS BIJ KENNISGEDREVEN WERKEN

- Kies de thema's waarop je je wilt ontwikkelen. Lees allemaal dezelfde literatuur en praktijkonderzoeken en bespreek samen hoe je de inzichten in het onderwijs kunt verwerken.
 - Kijk wat een onderzoek zegt en toets dat in je eigen praktijk: past het bij de doelstelling en situatie van de school? Zorg er bij invoering voor dat de kritische succesfactoren op 'groen' staan.
 - Leef voor en deel zelf informatie uit onderzoek met collega's. Laat meekijken in je les en kijk mee met collega's. Stel de kritische vragen: weten we dit wel zeker? Hoe toetsen we dat?
 - Als schoolleider: zorg voor ruimte en tijd. Als leraar: betrek je schoolleiding.
 - Laat collega's (in plaats van externen) hun expertise delen, bijvoorbeeld op studiedagen.
 - Bekijk ook het katern *Kennisgedreven leiderschap van de VO-academie*.
- Ga voor meer informatie en ondersteuning naar www.voortgezetleren.nl/kennisgedreven-werken

'Als het onderzoeksdoel anders is dan jouw doel vergelijk je appels met peren'

kennis handelt, in het voordeel van je leerlingen? Een leraar moet volgens Walraven heel goed weten wat er in onderzoek precies staat: welk mechanisme erachter zit, waarom iets werkt en in welke omstandigheden. Ze spreekt dan ook liever van research informed. "Het maakt uit of je op dinsdagochtend of vrijdagmiddag lesgeeft, of voor of na de gymles. Zelden heeft onderzoek precies betrekking op jou, jouw situatie en jouw leerlingen. Dus je gaat de voors en tegens van bewijs tegen elkaar afwegen en maakt een bewuste keuze." In plaats een lijst met bewezen interventies ziet ze dan ook meer heil in tijd en ruimte voor leraren om die vertaalslag te kunnen maken. Walraven: "Het kost veel tijd om dat goed te doen. Leraren komen daar nu bijna niet aan toe, daarvoor hebben ze te veel op hun bordje." Als het aan Walraven ligt, krijgt elke school een 'onderzoeksmakelaar', iemand die de onderzoeksliteratuur bijhoudt en artikelen selecteert die iedereen op school leest. "Stel dat je op school zegt: we willen meer doen met feedback geven. Het vraagt nogal wat om dat goed te doen. En er komen steeds meer inzichten bij. Zorg dat je allemaal dezelfde literatuur leest en dat je die literatuur en praktijkonderzoeken bespreekt samen: wat kunnen we hiermee in onze lessen?"

PRAKTISCHE WIJSHEID

Het komt regelmatig voor dat je als schoolleider of leraar meer wilt weten over iets waar maar beperkt bewijs over is. Het is in het onderwijs ook behoorlijk moeilijk om

bewijslast te verkrijgen en goede studies op te zetten, aldus Bekkering: "Het onderwijs is niet zoals de geneeskunde, waar je groepen met elkaar kunt vergelijken en de dokter niet weet wie het medicijn heeft gehad en wie de placebo. Er zijn bijna geen studies waaruit blijkt dat interventies altijd of juist nooit werken."

Neem bijvoorbeeld het verkleinen van klassen. Het onderzoek dat er is, laat zien dat het waarschijnlijk niet kosteneffectief is om een klas met een beperkt aantal leerlingen te verkleinen (bijvoorbeeld van 30 naar 25). Wat betreft Bekkering is het een goed voorbeeld dat onderzoek dieper dient te graven. "Dat er geen bewijs is gevonden zegt hier niet alles. Als je in die kleinere klas leerlingen meer gerichte aandacht kunt geven, of je kunt beter formatief handelen door individuele niveaubepalingen, dan kan het wel degelijk verschil maken." Ook Walraven vindt dat de eigen ervaringen en onderwijspraktijk zwaar mogen tellen. "Het leraarschap is een ambacht. Het is belangrijk om goed te kijken: wat is voor mij het effect? Misschien kijkt onderzoek naar of leerlingen er bepaalde cognitieve vooruitgang mee boeken, maar merk jij dat ze gemotiveerder zijn. Dan ben je appels met peren aan het vergelijken." Het is dus ook belangrijk om als schoolleider en leraar zelf in je eigen onderwijspraktijk een onderzoekende houding te hebben. "Je gebruikt literatuur niet alleen om je handelen te onderbouwen, maar kijkt ook of het in jouw context óók werkt", legt Walraven uit. Ook als er (nog) geen onderzoek naar een methode is, is dat een gat waar je als docent wat haar betreft rustig in kunt springen. "Je kunt niet tegen je klas zeggen: sorry jongens, hier is nog geen studie naar dus ik doe even niks. Dat onderzoek kun je ook in de praktijk doen. Vraag jezelf af: van wie moet het bewijs komen?"

HOE JE BREIN LEERT

De vraag rijst of onze kijk op onderzoek niet te beperkend is. Zoeken we op de goede plekken? Kijken we te smal of rigide? Bekkering vindt van wel en pleit voor verbreding. Stevige inzichten in hoe menselijk leren tot stand komt, worden nog weinig gebruikt in het onderwijs, vindt de hoogleraar. Het viel hem ook op toen hij onlangs een bezoek bracht aan een school met Kunschapsskolan-onderwijs. Bij de aardrijkskundes ging het over het zonnestelsel. Afhankelijk van het niveau moest je meer weten hierover: op vmbo-basis welke planeten er zijn, op vmbo-kader ook nog de volgorde van de planeten, op vmbo-t daarbovenop nog dat het zonnestelsel onderdeel is van een groter heelal. Bekkering: "Ik weet nog dat ik dacht: hoe moeilijk is het om de namen van de planeten te onthouden als je niet weet waar je verder mee bezig bent? Het is geen wonder als het leerlingen dan minder boeit. Ze moeten namen van planeten kennen zonder dat ze weten waarom."

Wat de hoogleraar betreft worden relevante inzichten uit de psychologie en neurowetenschappen belangrijker in

'De onderwijspraktijk is niet hetzelfde als een lab'

'Kennisgedreven werken is ook zélf onderzoek doen'

Amber Walraven is universitair docent aan de Radboud Docenten Academie. Harold Bekkering is hoogleraar sociaal-cognitieve neurowetenschappen en psychologie aan de Radboud Universiteit.

het onderwijs. "We weten veel over geheugen, bijvoorbeeld dat leren in context je helpt om dingen te onthouden en dat je niets onthoudt wat je niet gebruikt. We weten veel over het belang van beloningen; kinderen moeten voelen dat het loont om zich in te zetten. Maar ook de sociale context is belangrijk. Je kunt pas leren als je je veilig voelt. En sociale interactie kan juist ook enorm helpen bij leren. Ik zou zeggen: maak het onderwijs relevant door zoveel mogelijk aan te sluiten bij waar jongeren mee bezig zijn, in een belonende en veilige omgeving. Dan benut je de kennis over hoe het brein werkt." Walraven hoopt dat we niet blind volgen wat als bewezen wordt beschouwd, maar moeite doen om te begrijpen wat onderzoek écht zegt. "Wat kan ik er wel en niet uithalen? De onderwijspraktijk is niet hetzelfde als een lab. De praktische wijsheid is ongelooflijk belangrijk. Niet alles hoeft bewezen te zijn, en dat kan ook niet. Als leraar weeg je alles af en kijk je naar de grootste kans van slagen. Laten we leraren daar vooral meer ruimte voor geven."

Advertentie

 Kanjert training

(036) 548 94 05
info@kanjertraining.nl
www.kanjertraining.nl

Voor vertrouwen, veiligheid, rust en wederzijds respect

- **Preventief en curatief**
Opleiding voor individuele docenten en teams
- **Gratis volgsysteem**
Positief beoordeeld door COTAN en Inspectie van het Onderwijs
- **Verbeterd welbevinden in de klas**
Zie erkenning database NJI

Ouders, docenten en leerlingen verlangen een school die goede leerresultaten weet te behalen en staat voor het welbevinden van alle kinderen op school.

Maaltijden verstrekken: een taak voor de school?

Ontbijten met de klas en dan aan het werk

Veel scholen zien 's morgens leerlingen met een lege maag binnenkomen. Dan weten ze al: voor deze kinderen wordt opletten lastig vandaag. Wat doe je dan? Voedsel verstrekken lijkt een logische stap. Maar: behoort dat wel tot de taak van de school? Een rector, een bestuurder én een ontbijtcoördinator geven hun visie.

'Hier wil ik mijn docenten niet mee belasten'

Corinne Sebregts, rector bij Parmant Scholen in Eindhoven:

"Armoede lijkt nu ineens actueel, maar daar is niks nieuws aan. Wij zien al heel lang armoede, ook binnen onze scholen. Het is soms ook een kwestie van gebrek aan structuur; dan komen leerlingen met een lege maag naar school omdat ouders het niet op orde hebben. Het lukt hen gewoon niet om hun kinderen met een lunchpakket de deur uit te laten gaan. Sommige leerlingen komen naar school zonder drinkflesje en die drinken de hele dag niet. Ik zie ook leerlingen die sultana's, maaltijdrepen of chips als lunch mee naar school nemen. Soms krijgen ze geld mee en dan kopen ze chips.

Eén van onze scholen lucht altijd met leerlingen in de klas. Het eerste kwartier van de middagpauze zitten de leerlingen met hun mentor in de klas. Het samen eten is een sociaal moment. De mentoren zien het als een leerling niks bij zich heeft. Dan krijgt die vaak wel wat toegestopt. We spreken daar ouders

niet altijd op aan, omdat dat de relatie met ouders kan beschadigen. De relatie met ouders is belangrijk om het leren goed vorm te geven. Maar we benadrukken wel in het algemeen, bijvoorbeeld op ouderavonden, het belang van goede maaltijden. Sommige van onze scholen hebben in het verleden maaltijden aangeboden. Dat was dan niet vanwege een geconstateerde armoede, maar bijvoorbeeld in het kader van de Gezonde School. En onze praktijkscholen laten leerlingen interne stages lopen. Zij smeren dan broodjes en maken andere hapjes en verkopen die in de kantine, als onderdeel van het lesprogramma. Na de kooklessen eten de leerlingen samen aan tafel. Daar zit ook een opvoedkundig element in, want sommige kinderen kennen dat niet van thuis.

Wij hebben intern de vraag besproken of wij maaltijden willen gaan verstrekken op school. We zijn er nog niet uit. Een stagiaire doet hier momenteel onderzoek naar; die peilt hoe de school en de medewerkers hier tegenaan

kijken. Zelf denk ik: de werkdruk is hoog en we moeten al zo veel. Ik zou het wel goed vinden als een externe partij dat ontbijt of die lunch zouden kunnen regelen. Want er komt nogal wat bij kijken. Het inkopen van verse spullen van goede kwaliteit, opruimen... Je moet ook afstemmen met ouders wat er verstrekt wordt, want die vinden er ook wat van. Het ene kind heeft een allergie, het andere mag geen volvette kaas eten. Daar wil ik docenten niet mee belasten. Die vinden het surveilleren vaak al zwaar en hebben echt hun pauze nodig. Ook lastig lijkt me het verschil met kinderen die eigen brood bij zich hebben. Je wilt de kinderen zonder eigen brood niet stigmatiseren."

'Je wilt de kinderen zonder eigen brood niet stigmatiseren'

100 MILJOEN EURO

Tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen eind september 2022 werd een motie aangenomen die de regering verzoekt de rijke schooldag te versnellen en om te bezien hoe 100 miljoen euro binnen dit programma (voor primair en voortgezet onderwijs) ingezet kan worden voor maaltijden op school. Het ministerie van OCW werkt dat laatste op dit moment uit. Er wordt ook gekeken of deze middelen ingezet kunnen worden buiten de rijke schooldag om. De 500 miljoen die toegekend is aan het Jeugd Educatiefonds om maaltijden op school te verzorgen op basischolen staat los van deze 100 miljoen euro.

‘Je moet doen wat je kan voor het welzijn van leerlingen’

Leendert-Jan Veldhuyzen, bestuurder van Stichting Kolom in Amsterdam:

“Op een aantal van onze praktijkscholen, met name in Amsterdam Zuidoost, verstrekken we goedkope lunches in de kantine. Daar komen namelijk veel leerlingen zonder ontbijt naar school. De praktijkscholen hebben een keuken. Op Kolom Praktijkcollege De Dreef, bijvoorbeeld, maken de kinderen zelf een lunch voor alle leerlingen, als onderdeel van het onderwijs. Ze bedenken ook zelf het menu voor de hele week. We hebben in Zuidoost veel Surinaamse leerlingen, dus staan er vaak Surinaamse gerechten op het menu. Het is fijn dat ze iets in hun maag hebben, en we vinden het ook goed dat ze leren om een lunch te maken. We vragen een euro voor zo’n lunch, mede omdat dat een stukje schaamte wegneemt. Als kinderen geen euro hebben, wordt die hun onopvallend toegeschoven door de conciërge of de mentor. Er is veel verborgen armoede. En er zijn veel

eenzame gezinnen met kinderen die veel zelf moeten regelen. Leerlingen die honger hebben, gedragen zich daarnaar. Die vertonen soms minder fijn gedrag. Door de lunches groeit de bereidheid om te komen tot leren. En de lunches dragen bij aan een sfeer van veiligheid en verantwoordelijkheid dragen voor elkaar. Samen eten is sowieso een goede activiteit.

Tsja, is dit een taak van de school? Je hebt taken en verantwoordelijkheden, én dingen die je wilt oplossen met elkaar. Dit hoort denk ik bij die laatste categorie. Ik vind het zeker niet de verantwoordelijkheid van de school; ik zou geen enkele school willen dwingen om dit te gaan doen. Maar als je in de gelegenheid bent om iets met eenvoudige middelen op te lossen, denk ik dat je dat wel moet doen. Aangezien praktijkscholen toch al een keuken hebben en leren koken onderdeel is van het onderwijs, is zo’n maaltijd gemakkelijk te organiseren. Maar ik denk dat elke

school hier wel een bepaalde vorm voor zou kunnen vinden. Het heeft een hoop voordelen en is niet zo ingewikkeld om te doen.

Binnenkort komt De Staat van het Amsterdamse Onderwijs uit. Daarin wordt benadrukt dat het welzijn van kinderen echt onder druk staat. Ook daarvan vind ik dat het niet de taak en verantwoordelijkheid van het onderwijs is, maar we hebben daar wel een rol in. Als school in deze tijd moet je oog hebben voor verborgen armoede, en moet je doen wat je kan voor het welzijn van de kinderen.”

‘Er zijn veel eenzame gezinnen met kinderen die veel zelf moeten regelen’

‘Dankzij dat ontbijt kunnen de kinderen leren, zo simpel is het’

René Pina, ontbijtcoördinator bij Mundus College in Amsterdam:

“Alle eersteklassers krijgen sinds maart van dit jaar elke dag een gratis ontbijt. Daar zorg ik voor, samen met zes vrijwilligers. Veel kinderen krijgen geen ontbijt en kunnen zich daardoor minder goed concentreren op het leren. Onze school staat in Amsterdam-West en we hebben ongeveer zestig verschillende nationaliteiten in huis. We serveren elke ochtend zo’n driehonderd ontbijtjes: een stuk fruit, een broodje of wrap, een yoghurtje en een glas water. De leerlingen komen het ontbijt zelf ophalen en eten het samen in het klaslokaal. Na afloop ruimen ze samen op. Iedereen krijgt het aangeboden, ook degenen die thuis al hebben gegeten. Schaamte speelt geen rol; kinderen hebben het er onderling gewoon over. Wij houden rekening met alle culturele en geloofsovertuigingen en passen ons menu daarop aan. Tijdens de ramadan vragen we wie er wél willen eten en we bieden de

leerlingen iets aan om mee naar huis te nemen. Kinderen uit Eritrea vasten drie keer per jaar. Die eten dan veganistisch. Als we weten van allergieën, houden we daar ook rekening mee. Van overgebleven broodjes maken we tosti’s. We houden ook altijd wat achter voor andere leerlingen die behoefte hebben aan een ontbijt.

Als een klas de eerste twee uur geen les heeft, ontbijten ze die dag niet op school. Soms komen die leerlingen aan het eind van de dag naar de leraar toe: heb je iets te eten? De tweedeklassers, die vorig jaar nog ontbijt kregen, vragen: waarom krijgen wij niks meer? Sommige leraren pleiten ervoor om ook het derde uur nog te laten ontbijten, want ook leerlingen die dan pas aan hun lesdag beginnen, hebben niks in hun maag. We zouden de ontbijten graag uitbreiden, in elk geval naar de tweedeklassers en liefst naar de hele school. We hopen daarvoor extra financiering te krijgen van de gemeente en stadsdeel Nieuw-West.

De leraren zijn allemaal heel enthousiast. Ze zien dat de kinderen gemotiveerder zijn en de les beter volhouden. We verstrekken geen lunch, maar we houden de prijzen in de kantine zo laag mogelijk. Dat is belangrijk, want anders halen ze een goedkoop alternatief uit de supermarkt. We verstrekken gezond eten, maar de uiteindelijke keuze is aan de leerlingen zelf. Sommigen vinden een wrap raar en laten die liggen. Of het verstrekken van maaltijden een taak van de school is? Wij doen dit zodat de kinderen zich kunnen concentreren en kunnen leren, zo simpel is het.”

‘We zouden de ontbijten graag uitbreiden, liefst naar de hele school’

‘Jan Grandia was zijn tijd ver vooruit’

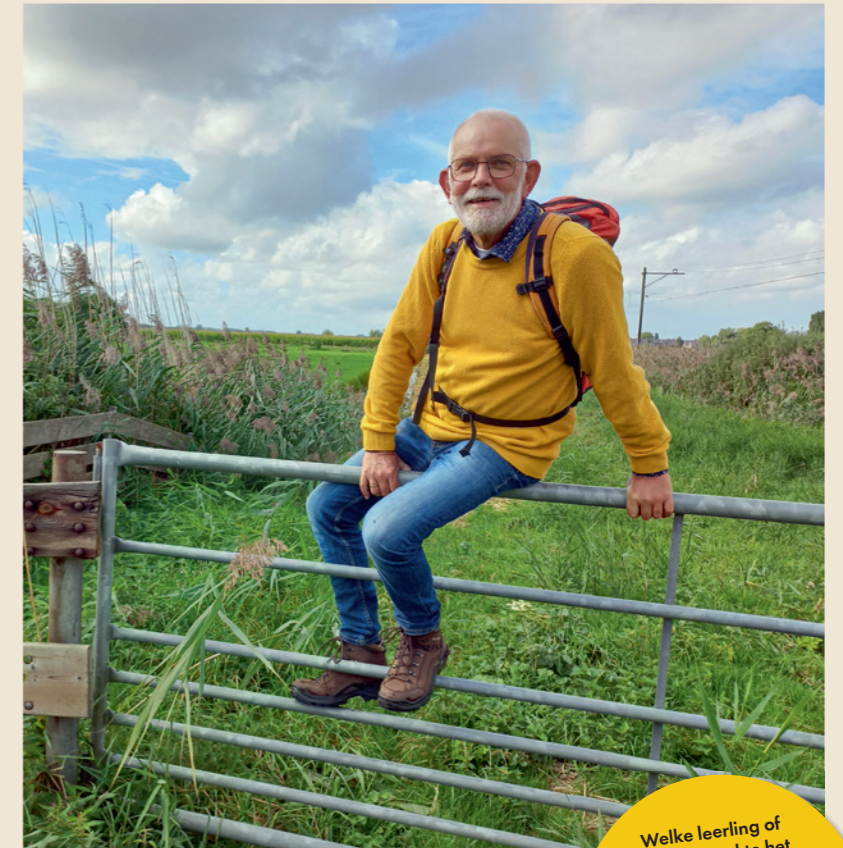
Willem van Ouwerkerk (67)

Lid van de kerngroep van Schoolleiders voor de Toekomst

“Na een lange loopbaan in het onderwijs, in alle mogelijke functies, zet ik nu als peerbegeleider bij Voortgezet Leren mijn senioriteit in voor mensen die af en toe eens ‘willen spiegelen’. Zelf spiegel ik me nog altijd geregeld aan een man die allang overleden is, maar die onlosmakelijk met mijn carrière verbonden is en mijn grote inspirator is geweest: Jan Grandia.

Ik deed de lerarenopleiding in Rotterdam, het moet in 1974 geweest zijn, de oertijd zeg maar. Het was een avondopleiding en ik werkte overdag als kantoorbediende bij het project Onderwijs en Sociaal Milieu. Onderwijssocioloog Jan Grandia was daar mijn directeur. Een jaar later verruilde ik de avondopleiding voor de dagschool die ook aan de lerarenopleiding verbonden was, en daar kwam ik Jan opnieuw tegen, maar dan als mijn leraar pedagogiek! Ik had helemaal niet verwacht dat hij die dubbelrol speelde, ik had geen flauw idee wie er allemaal les gaven daar. Maar Jan kwam de klas binnen en ik dacht meteen: ‘O, wat is dit fantastisch!’ Jan heeft me enorm geïnspireerd om te gaan doen wat ik gedaan heb. Als je zijn levensloop naast die van mij zou leggen, dan zie je heel veel parallellen.

Zijn focus lag op het vraagstuk van kansenongelijkheid. Hij benaderde dat niet vanuit de gedachte ‘O, wat zelig allemaal’, maar hij koppelde onderwijsonderzoek rechtstreeks aan de praktijk van de uitvoering. Hij innoveerde, onderzocht wat de innovaties teweegbrachten, beschreef dat en stelde zijn bevindingen beschikbaar aan anderen. Het was alles in één. Jans werkerrein bestond uit Het Oude Noorden en de Afrikaanderwijk, twee Rotterdamse volksbuurten waar de eerste arbeidsmigranten eind jaren zestig, begin zeventig waren komen wonen. Die mensen konden zelf vaak niet lezen of schrijven en met hun kinderen ging het meestal niet zo goed op school. Jan had bedacht dat als je die kinderen verder wilde helpen – indachtig zijn eigen ervaringen als kind uit een arbeidersmilieu – je ook het buurthuiswerk moest aanpakken én de ouders van die kinderen onderwijs moest aanbieden: niet voor niets heette het project wat hij leidde Onderwijs en Sociaal Milieu. Jan Grandia was zijn tijd kortom ver vooruit. Toen ik

‘Jan had bedacht dat als je die kinderen verder wilde helpen, je ook de ouders van die kinderen onderwijs moest aanbieden’

Welke leerling of collega maakte het meeste indruk? Welke gebeurtenis is onvergetelijk? In deze serie vertellen schoolleiders, bestuurders en docenten over die ene persoon of gebeurtenis die hen altijd bij zal blijven.

hem leerde kennen was hij overigens al in de nadagen van zijn carrière, hij is in 1913 geboren en in 1990 overleden. Door zijn anciënniteit en senioriteit genoot hij groot gezag in het Rotterdamse, maar hij blies nooit hoog van de toren.

Wat je anno 2022 ziet bij inclusief onderwijs is dat er stukjes worden aangepakt, met deelsubsidies voor onderdelen, maar de brede aanpak zoals Jan die heeft geïntroduceerd, zie je er niet in terug. Toegegeven: het zou ook pakken geld kosten om die aanpak te kopiëren. Maar voor wat we nu inclusief onderwijs noemen, heeft Jan Grandia vijftig jaar geleden wel degelijk de aanzet gegeven. Iets wat we niet mogen vergeten, vandaar mijn eerbetoon aan hem in deze rubriek.”

Welke collega, leerling of gebeurtenis zult u nooit vergeten? Laat het ons weten via: redactie@vo-raad.nl

Rondetafelgesprek bij GSG Guido Arnhem

‘Brede vorming verrijkt het leren, daar moet je ruimte voor maken’

Bezig te gaan met waar hun belangstelling ligt. Dát bij leerlingen aanwakken is een van Janine van Drieënhuizens omschrijvingen van brede vorming. Zij is locatie-directeur van GSG Guido. Samen met drie van haar collega’s spreken we over het wat, waarom en hoe van brede vorming op het Guido in Arnhem. “Toen ik hier begon, vroeg ik aan docenten: waarom geef jij nu eigenlijk les? ‘Om leerlingen een stap vooruit te helpen in hun ontwikkeling’ was dan het antwoord.”

WIE VOEREN HET WOORD?

Janine van Drieënhuizen, sinds 3 jaar locatiedirecteur GSG Guido. “We zouden graag een veel grotere rol zien voor de vormende kant van het onderwijs.”

Bettina Ruiswijk, MDT-pionier en jongerenwerker, coördineert de maatschappelijke diensttijd op het Guido. “Wij maken een verbinding tussen school en andere plekken, zoals de wijk.”

Erik-Jan Hakvoort, docent geschiedenis en programmamedewerker MDT bij het ministerie van OCW. “Ik heb een rotsvast geloof dat leren verrijkt kan worden met bredere vorming dan we nu doen, en hoop dat het onderwijs zich zo mag ontwikkelen.”

Ellen Hoogers, docent geschiedenis, mens en maatschappij; mentor; vakcluster-voorzitter; trekker in het opzetten van burgerschapsonderwijs. “Ik zie de combinatie van lessen en persoonsvorming als een uitdaging. Het kost wel extra energie en aandacht.”

GSG Guido in Arnhem is een kleine christelijke school midden in de wijk Geitenkamp. Er wordt lesgegeven aan klas 1 en 2 van vmbo-kader, alle leerjaren van vmbo-tl en havo en klas 1 tot en met 3 van het vwo. De kernwoorden van de school zijn geloof, relatie en verantwoordelijkheid. Aandacht voor elkaar en de omgeving hoort daarbij.

BEZIELD BURGERSCHAP

Janine: “Onderwijs bestaat voor ons uit de drie bekende doelen van Biesta: kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming. Die vinden wij alle drie belangrijk en dat zie je ook terug onze kernwoorden: geloof in jezelf, in God en in de ander. Relatie: alles ontstaat in principe bij de relatie. En verantwoordelijkheid: die neem je voor je eigen leren maar ook voor je klas en voor de samenleving. Al deze doelen zijn breder dan alleen een examen halen. Daarom werken we hier met ‘Brede vorming en bezielde burgerschap’, gebaseerd op het model van professionele identiteit van Manon Ruijters (2015). Wie wil je zijn als bezielde burger in onze democratische samenleving? Dat ontdekt een leerling door zowel het zelf (de vormende lijn) als de wij-kant (de burgerschapslijn) te ontwikkelen. Het individuele aspect, wie ben en wie word je, is de onderkant van het model. In de bovenkant staan de klas en de samenleving: leer ook verantwoordelijkheid dragen voor méér dan jezelf.”

INZETTEN VOOR ANDEREN

Een van de manieren waarop de school deze visie in de praktijk brengt, is maatschappelijke diensttijd (MDT): onder schooltijd aan de slag gaan op een werkplek naar keuze met als doel anderen te helpen en jezelf te ontwikkelen. De MDT-pionier (verbonden aan maar niet in dienst van de school) helpt leerlingen aan een passend traject. **Janine:** “Een bewuste keuze, want dit krijg je alleen voor elkaar met mensen die verstand hebben van netwerken opbouwen en gebruiken.”

‘Sinds een paar jaar hebben we naast de gewone vakken op dinsdag- en donderdagmiddag TOV-tijd’

Erik-Jan: “MDT was een plan van het vorige kabinet, samen met maatschappelijke organisaties en jongeren. Wij zijn er als eerste pilotschool mee begonnen, in aansluiting op onze visie. MDT is een landelijk dekkend initiatief waaraan in de afgelopen vier jaar zo’n 60.000 jongeren hebben meegedaan, op vrijwillige basis. Ruim een derde deed dat via school, maar het ministerie van OCW wil het meer in het onderwijs verankeren. Mijn rol bij OCW is om de praktijkervaring van school binnen te brengen, met een combinatie tussen MDT en schoolvisie/schoolbeleid.”

Bettina: “Als leerlingen kiezen voor MDT ga ik met ze praten: wat zijn je interesses, wat wil je leren, wat heb je nodig om daarmee aan de slag te gaan? Op basis daarvan zoeken we een goede werkplek. Dat is altijd een maatschappelijk project, want ze gaan zich voor een ander inzetten. Dat doen ze één middag per week (drie uur). Een afgerond traject beslaat tachtig uur, zo’n 24-25

weken. Dus zo lopen ze een halfjaar mee met een organisatie. Met mijn collega onderhoud ik een netwerk van organisaties die dicht bij school of huis zo’n plek kunnen bieden. Alle leerlingen, ook van de onderbouw, kunnen dit doen. Aan het eind van een schooljaar doet 25 procent van de school mee.”

TOV-TIJD

Erik-Jan: “Nadat we op het MDT-spoor kwamen, is wel het besef ingedaald dat we een school waren waar weliswaar mooie dingen gebeuren, maar dat dat allemaal binnen de schoolmuren bleef. In die zin waren ook wij traditioneel bezig met roosters en vakken. Inmiddels zijn visie en praktijk meer met elkaar verbonden. Zo hebben we sinds een paar jaar naast de gewone vakken op dinsdag- en donderdagmiddag TOV-tijd: tijd voor ontwikkelvrijheid. Dat is roosterruimte voor keuzemodules, waarvan MDT er één is. Maar er zijn er meer: van extra ondersteuning op het gebied van taal en rekenen tot fotografie of een leuk techniekproject.”

Janine: “Leerlingen kunnen keuzes maken voor de persoonlijke ontwikkelkant, bijvoorbeeld faalangstreductietraining of werken aan je profielwerkstuk. Maar ook voor de burgerschapskant: MDT of projectjes samen met de wijk, zoals een fotografieproject met een expositie, of voor de stad. Zo proberen we leerlingen uit te dagen om andere dingen te doen die passen bij wat zij op dat moment

interessant vinden of nodig hebben, waarin ze kunnen ontwikkelen wie ze zijn en wat ze voor een ander kunnen doen.”

INSPIREREND

Ellen: “Als mentor begeleid je leerlingen in die keuze: waarom kies je ergens voor, wat wil je ontwikkelen, wat is je doel? Dat nemen we ook mee in het portfolio. Maar de ‘wij-kant’ - hoe verhoud je je tot een ander - komt ook in de lessen aan de orde, bijvoorbeeld bij Nederlands. Bij geschiedenis praten we over onderwerpen als discriminatie en de actualiteit, Oekraïne net zo goed als de Tweede Wereldoorlog. En ook bij MDT word je als docent betrokken, dat staat niet los van school. Je kunt het met een vak als geschiedenis combineren. Zo hebben leerlingen die in een verzorgingshuis MDT deden, bewoners geïnterviewd over de evacuatie in Arnhem in 1944. Ik was erbij en voor het verslag kregen ze van mij een cijfer. Ze doen iets maatschappelijks en kunnen er ook nog iets mee ‘verdienen.’”

Erik-Jan: “Mooi, maar je ziet hier ook dat het de docent wel extra moeite kost. Je moet buiten de les om op pad.”

Janine: “Tegelijk is het inspirerend om leerlingen in een andere context te zien. De docent krijgt er ook wat voor terug.”

PIJLER

Ellen: “Het portfolio is een goede vorm om de brede vorming in vast te leggen, zowel voor de leerling als de docent. Het geeft een veel breder beeld van de leerling,

Janine van Drieënhuizen

die ook de regie heeft: hiermee laat ik zien wat ik bereik in mijn schooltijd. Je vindt er alles in terug, en zeker de persoonlijke groei. We begonnen ermee bij LOB en MDT, maar we gaan het nu ook gebruiken bij het mentoraat. Het wordt een pijler in ons onderwijs naast de cijferlijsten, want die zeggen niet alles. Het portfolio zegt meer over persoonlijke vorming, terwijl MDT over maatschappelijke vorming gaat.”

VERBINDING MET DE SAMENLEVING

Bettina: “Wij sporen de leerlingen aan: kijk naar de mensen om je heen. We zoeken naar maatschappelijke betrokkenheid en verbinding tussen school en ander plekken, zoals de wijk.” **Janine:** “De school is zichtbaar in deze buurt en wordt ook voor dingen gevraagd, zoals een oorlogsherdenking in het parkje voor de deur, met de burgemeester, bewoners en een basisschool. Of in het wijkcentrum hiernaast, waar wij vóór corona bijdroegen aan cursussen voor vrouwen in de bijstand. Door iets lekkers klaar te maken of te helpen met het gebruik van social media of de computer. Wij hebben hier een functie.”

Erik-Jan: “Zo zou het ook moeten toch? School hoort bij de samenleving.”

TWEE WERELDEN

Erik-Jan: “Maar ons onderwijssysteem faciliteert dit niet. Mijn baan is heel kwalificerend ingevuld. Wij zijn opgeleid om leerlingen via cijfers en toetsen naar de eindstreep te brengen. Brede vorming krijgt nauwelijks aandacht. Daarom ben ik superblij dat wij op deze school hier meer ruimte voor maken. Maar je vraagt je af: waar blijft de hulp en ondersteuning, hoe worden wij gefaciliteerd? Veel jonge docenten komen idealistisch binnen, ze willen vormend zijn, maar worden gedwongen om lesboer

Ellen Hoogers

‘Leerlingen die in een verzorgingshuis MDT deden, hebben bewoners geïnterviewd over de evacuatie in Arnhem in 1944’

‘Wij sporen de leerlingen aan: kijk naar de mensen om je heen’

te worden. Er komen steeds taken bij en er gaat nooit wat af!”

Janine: “Het diplomagerichte is heel dominant in onze maatschappij. Terwijl wij ook leerlingen hebben die naar drie jaar havo kiezen voor het mbo en daar dan helemaal op hun plek zijn. Wij vinden onszelf als school succesvol als we zo’n leerling ergens hebben gekregen waar die gemotiveerd gaat werken aan zijn volgende stap.”

Erik-Jan: “Er was zo’n ‘afstromer’ die via MDT een geweldige stage heeft gedaan op een maatschappelijk geëngageerde sportschool.”

Bettina: “Die heeft zoveel geleerd over bewegen en voeding. En nu kwam hij een gastles geven op onze school! Voor hem konden we een plan maken, omdat we wisten dat hij zijn havo-examen niet ging halen. Maar bij anderen is meestal geen ruimte om MDT te bieden in plaats van onderwijs. Sommige leerlingen functioneren veel beter in MDT dan op school, het lijken wel twee werelden. Daar zou meer overlap in moeten zijn.”

WENSEN

Janine: “Ons verlangen is om die werelden en de domeinen van Biesta bij elkaar te brengen. Meer leren vanuit eigen ervaringen en motivatie, maar dat gaat in kleine stapjes. Het PWS is daar een mooi middel voor. Daarvoor kunnen leerlingen zich verdiepen in iets wat ze interesseert en waar ze plezier aan beleven. Dat is ook brede vorming.”

Erik-Jan: “Op deze school krijgen we de ruimte om deze

Erik-Jan Hakvoort

Bettina Ruiswijk

dingen binnen de school te doen. Het hoeft niet buitenom.”

Ellen: “Leerlingen zelf benoemen het niet zo, maar kunnen je wel haarfijn uitleggen wat ze geleerd hebben, bijvoorbeeld: ‘ik heb meer zelfvertrouwen, ben opener geworden, kan beter praten met mensen die anders zijn dan ik.’ Als docenten zouden we hier meer tijd voor willen hebben, ook binnen ons team. En meer opleiding voor deze kant van het leren.”

Janine: “Dit zouden we graag zien: meer tijd voor de vormende kant van het onderwijs en minder voor de kwalificerende kant. Het PWS als slotstuk in plaats van het eindexamen. Sluit de vakken af met landelijk genormeerde toetsen en toon vervolgens in je profielwerkstuk wat je nog meer kunt: onderzoeken en laten zien wie jij zelf bent. Dat zou een heel mooie afsluiting kunnen zijn van het vo. Dat is onze droom!”

→ Meer weten over MDT? Kijk op organisaties.doemeemetmdt.nl/sectoren/onderwijs

ONDERZOEK IN DE PRAKTIJK

Het auctorat Brede Vorming van het Greijdanus heeft kleinschalig kwalitatief onderzoek gedaan naar het effect van MDT bij GSG Guido, met als verrassend resultaat dat bij meisjes het zelfvertrouwen na MDT gegroeid was en bij jongens juist afgenomen. De bravoure was weg, ze hadden gezien dat bijvoorbeeld iets doen met dementerende ouderen écht een vak was. **Janine:** “Die eyeopener vond ik ook wel een vormende leerervaring, nog even los van de competentiekant.” **Erik-Jan:** “Ze ontdekten dat de wereld veel groter was dan ze gedacht hadden.” Na een paar jaar wil de school via herhaalonderzoek achterhalen wat leerlingen er op termijn van hebben meegenomen.

Hogerop

Ik zit in de pauze te kletsen met een leerling. Ze is met een vmbo-basis-advies onze school binnengekomen. Vol overtuiging vertelt ze mij: "Mijn zus zegt dat ik minimaal vmbo-t moet doen als ik in de zorg wil werken. Zij werkt in de zorg met vmbo-basis, maar dan krijg je geen goede contracten en weinig geld."

Ik vertel de leerling dat je met een vmbo-basis-diploma erg nuttig werk kunt doen in de zorg. Haar blik verraadt: nuttig is niet hetzelfde als goede arbeidsvoorwaarden en een salaris waar je van rond kunt komen.

Met de juiste begeleiding kan deze leerling waarschijnlijk wel vmbo-kader of vmbo-t aan. Ze gaat er dus voor. Ik schrijf haar in voor extra (theoretische) lessen om haar leerachterstanden weg te werken.

Een deel van de vmbo-leerlingen maak je gelukkig met mogelijkheden om op te klimmen. Door onderadvisering en leerachterstanden zitten ze niet op de plek waar ze passen. Ik ben enorm trots op de vele mogelijkheden die onze school hiervoor biedt. Wat is er mooier dan een leerling te zien opbloeien en terechtkomen op een niveau dat past? Voor een deel van de vmbo-leerlingen hoeft dit opklimmen echter juist niet. Zij komen tot bloei bij het rijke aanbod aan praktische vakken binnen het vmbo. Ze leven op bij techniek, verzorging en horeca. Ze ontdekken wat ze kunnen en gaan aan de slag met hun talenten. Vol goede moed kiezen ze een vervolgopleiding: verzorgende of beveiliging, monteur vliegtuigonderhoud of retailmedewerker. Ze genieten van hun opleiding en werk. Maar ze roepen hun broertjes en zusjes wél op om extra theorielessen te nemen zodat ze kunnen opklimmen. Want ze balen van hun onzekere arbeidscontracten, hun salaris. Op hun werk wordt gezegd: "Als je meer wil verdienen, kun je toch opklimmen?" Alsof doorgroeien een must is voor een salaris waarvan je kunt rondkomen. Dat miskent het feit dat opklimmen niet voor iedereen mogelijk en wenselijk is.

Stapelen en doorgroeien moet je doen als je passie ergens anders ligt. In dat geval moet het altijd gestimuleerd en bevorderd worden. Stapelen hoeft echter niet. Soms liggen je talenten daar waar je bent. Ook op die plek moet je gewaardeerd en fatsoenlijk betaald worden. We hebben de verzorgenden, beveiligers, tunneloperators, metrobestuurders en spoorlassers keihard nodig. Dat weten we allemaal.

Als onderwijsgeevenden zien we de kracht en het talent van onze leerlingen. Het zou mooi zijn als het bedrijfsleven en de overheid dat ook zouden erkennen. Niet door te roepen dat deze mensen belangrijk zijn, maar door ze passend te betalen. Pas dan wordt een vmbo-basis-advies geen teleurstelling meer, maar een geuzentitel. Jij mag het werk gaan doen waar Nederland op zit te wachten. Jij mag de maatschappij draaiende gaan houden. Jij hebt dat talent.

Pas dan kunnen wij onze leerlingen helpen te kiezen wat écht bij hen past. <

Maxe de Rijk

Docent op het praktijkonderwijs en vmbo, schrijver en spreker

Eric Vloeimans
Sancta Maria Mavo, Den Bosch
daarna Havo-top, Den Bosch

'Als je iets wilt, moet je er je best voor doen'

Wat was je voor leerling?

"Wie mij nu op het podium ziet staan, zal niet geloven hoe super verlegen ik vroeger was. Ik was een grijze muis die met gym net niet als laatste, maar wel als op een-na-laatste werd gekozen. Het grappige is dat negentig procent van de mensen waar ik nu mee werk, net zo was als ik. Op school waren ze stil en onopvallend, nu zijn het succesvolle creatievelingen. Ik speelde op de middelbare school al trompet, maar viel daar niet mee op. Het was vooral een hobby. Pas op het allerlaatste moment bedacht ik dat ik naar het conservatorium wilde. Ze namen me aan als een middelmatig trompettist, maar uiteindelijk studeerde ik cum laude af. Terwijl ik grotere talenten zag die het niet haalden. Misschien kwam het doordat ik ervoor wilde knokken. Mijn ouders, zelf harde werkers, leerden me: als je iets wilt, moet je er je best voor doen."

Wie was je favoriete leraar?

"Meestal is het de docent van een vak waar je goed in bent, maar bij mij juist niet. Ik had moeite met wiskunde, maar ging graag naar de lessen van meneer Van Hoofd. Die man gaf zo begeistert les, dat ik bijles bij hem nam om beter te worden in zijn vak. Zo mooi zijn in je vak dat het zelfs aanstekelijk werkt op mensen die er niet meteen iets mee hebben, hoe bijzonder is dat! Ik heb daar later in mijn leven nog vaak inspiratie uitgehaald."

Wat heb je op school geleerd waar je nu nog profijt van hebt?

"Daar kan ik kort over zijn: talen. Omdat ik over de hele wereld optredens heb, is het erg handig dat ik me goed kan redden in het Engels, Duits en Frans."

Wat vind je belangrijk dat leerlingen meekrijgen?

"Ik denk dat de mensheid er beter van wordt als we op alle scholen muzieklessen gaan geven. Als je muziek

Trompettist en componist Eric Vloeimans bracht tientallen albums uit en de lesmethode Horn of plenty. Hij is komende tijd op tournee door heel Nederland, maar zijn muziek is ook in bioscopen te horen. Hij componeerde de muziek voor de film *Wild Port of Europe*, die op dit moment in de Nederlandse zalen draait.

maakt, leer je luisteren en leer je gevoel krijgen voor de ander. Je wordt er empathischer van en dat is precies wat onze maatschappij heel hard nodig heeft. De wereld staat behoorlijk in de fik en polarisatie is overal. Ik vind het bedroevend dat zelfs onze vertegenwoordigers in de Tweede Kamer elkaar niet kunnen vinden. Je mist het gevoel dat we nou eenmaal met zijn allen op aarde zijn en er dus samen uit moeten komen. Door de misvatting dat muziek een linkse hobby is, zijn muziekscholen overal verdwenen. Doodzonde, want als ik naar Erik Scherder en heel veel andere wetenschappers luister, dan word je slim van muziek en word je er sociaal van. Als je jezelf leert mengen in een orkest, leer je mengen met andere mensen. <

HET GEBOUW

Tekst: Martijn de Graaff • Fotografie: Dirk Kreijkamp

Heeft u ook een bijzonder gebouw, laat het ons weten: redactie@vo-raad.nl

'Het gebouw staat in het Arendspark, een heerlijke plek in de stad'

'In de manege is een glazen constructie voor het Studiehuis'

IN HET KORT:

School: Stedelijk Gymnasium Leeuwarden (OSG Piter Jelles) **Plaats:** Leeuwarden **Aantal leerlingen:** 450 **Directeur:** Eelko Hooijmaaijers **Bouwjaar:** 1881 **Architect:** Thomas Adrianus Romein, stadsarchitect **Bijzonderheden:** De school is al sinds 1881 in dit gebouw gevestigd.

De Manege

'Het glas-in-loodraam aan de voorkant is door leerlingen gemaakt'

'De rectorkamer is klassiek negentiende eeuws'

Levende geschiedenis van leerlingen

"In de tweede helft van de negentiende eeuw nam de Tweede Kamer de Vestingswet aan. Die bepaalde waar nieuwe verdedigingswerken moesten komen, maar ook waar oude konden worden afgebroken. De stadswallen van Leeuwarden verdwenen en op die plek ontwierp stadsarchitect Thomas Romein nieuwe, in het oog springende gebouwen, zoals de Korenbeurs, het Gerechtshof en ons gebouw.

Een aantal jaren daarvoor was naast onze plek een manege voor de paarden van de marechaussee neergezet. Bij de opening van het gymnasium had het die functie al niet meer. In 2006 werd de manege ons Studiehuis. Omdat het een rijksmonument is, mochten we niets aan het casco veranderen. Je kunt de paardenhoeven dus nog steeds zien. Er is een glazen constructie ingehangen - een soort kas - met vier dozen die de klaslokalen zijn, en bovenop grote, open studieruimtes.

Het hoofdgebouw heeft meerdere keren een aanpassing ondergaan: in 1938 een nieuwe verdieping en na de oorlog een aanbouw. En vijftien jaar geleden is de tweede verdieping verbouwd tot bèta-afdeling met leerpleinen en werkruimtes voor meer onderzoekend en ontwerpnd leren. Dat is ook het begin geweest van onze nieuwe onderwijsrichting. We willen meer maatwerk, zodat leerlingen steeds meer vrijheid krijgen hun talenten te ontwikkelen.

Heel bijzonder is de verbondenheid van de leerlingen met het gebouw. Sinds een jaar of veertig brengen de zesdeklassers aan het einde van het schooljaar een nacht in het gebouw door. Ze maken een muurschildering met een boodschap aan de rest van de school. Het kan over van alles gaan: een leguaan die de leerlingen hebben verzorgd, een overleden docent of de coronacrisis. Bij reünies spreken oud-leerlingen altijd af bij hun muurschildering.

De leerlingen bouwen zo door aan de school en het onderwijs. Dat is ook de sfeer die je proeft als je door het gebouw loopt. We zijn inmiddels wel aan een grote renovatie toe. Door de stijgende kosten van energie en materialen gaat dat nu niet lukken. Het blijft dus nog even een oude jas, maar eentje die wel erg prettig zit. En waar iedereen, leerlingen en medewerkers, erg trots op is."

VO IN BEELD

Fotografie: Josje Deekens

Dit schooljaar maken we voor ieder nummer van VO-magazine een foto op het Rijswijks Lyceum en Van Vredenburgcollege.

Op excursie

Marwa (links) en Survesh zijn met hun klas op excursie naar Delft. Voor het vak geschiedenis bezoeken ze vandaag Museum Prinsenhof en de Nieuwe Kerk.

Meer inzicht in en controle over uw leermiddelen

Met onderwijsexpertise en kennis over de totale leermiddelenmarkt helpen onze onderwijsadviseurs scholen om het maximale uit de lumpsum voor leermiddelen te halen. Het onderwijsadviessteam geeft uitgever onafhankelijke maatwerkadviezen en ondersteunt scholen in het ontwikkelen van hun leermiddelenbeleid, -plan en de uitvoering. Zo zetten scholen leermiddelen passend en volwaardig in waardoor docenten en leerlingen de beoogde onderwijsresultaten behalen.

Verder lezen?
Scan de QR code

Wat krijgt u?

School in Beeld

Met een verdiepende scan, analyse en rapportage inzicht in de nodige interventies voor een duurzame en toekomstgerichte schoolontwikkeling.

Leermiddelenbeleid

Een gedragen beleid op leermiddelen waarbij de eisen en wensen op alle niveaus getoetst zijn zodat de best passende vorm, inhoud en samenstelling ingezet kan worden.

Leermiddelen in Beeld

Een analyse op leermiddelen biedt een school inzicht in actuele kosten, gebruik en inzet van leermiddelen.

Leermiddelenadvies

Naast onderwijskundige kaders en criteria inzicht in de totale leermiddelenmarkt zodat de keuze voor het best passende leermiddel per vakgroep gemaakt kan worden.

LMC & Learn

Met deze training krijgen leermiddelencoördinatoren meer regie op het proces van leermiddelenkeuze en meer zicht op de leermiddelenmarkt.

Samen beter onderwijs mogelijk maken!

Wilt u meer informatie?
Neem dan gerust contact met ons op.

Onderwijsadviessteam@vandijk.nl

VO-congres 2022: Samen werken aan de toekomst van ons onderwijs

Op 23 november gaan we op het VO-congres met elkaar in gesprek over de toekomst van ons onderwijs. We wisselen ervaringen en goede voorbeelden uit en zoeken naar oplossingen voor zaken waar we tegenaan lopen – in de scholen, in onze rol als schoolleider of bestuurder, en in ons gesprek met politiek en samenleving.

SPECIAL
18 pagina's over de toekomst van ons onderwijs

Henk Hagoort en Ingrid de Bonth, de nieuwe voorzitter en vicevoorzitter van de VO-raad, presenteren hun ideeën en plannen voor de agenda van de sector voor de komende tijd. Onder andere minister Dennis Wiersma zal hierop reageren.

ANDERE SPREKERS ZIJN:

- Marcel van Herpen van het Centrum voor Pedagogisch Contact, tevens auteur van *Ik, de leraar, Wij, de leraar* en *Wij zijn leiders*.
- Kristin Vanlommel, lector Hogeschool Utrecht: Wat maakt het organiseren van verandering zo complex? Zeven centrale lessen.
- Roek Lips, bevlogen inspirator: Nieuw leiderschap. Wie kies je om te zijn?

- Bram Eidhof, auteur van het *Handboek Burgerschaps-onderwijs: Vijf misverstanden en drie essentiële tips*.
- Louise Elffers, auteur van boek *Onderwijs maakt het verschil*, over kansengelijkheid in het Nederlandse onderwijs.
- Gregory Sedoc, voormalig Olympisch atleet en NOS-analist, over het aanboren en ontwikkelen van talent.

In deze congressespecial leest u meer over de lezingen van drie van deze sprekers: Kristin Vanlommel, Roek Lips en Bram Eidhof. In het vorige VO-magazine vertelde Louise Elffers al over haar onderzoek. Tevens belichten we vier workshops en presenteren de congresspartners hun nieuws.

‘Leerlingen moeten vooral zelf leren nadenken’

De meeste middelbare scholen hebben nog geen concrete en samenhangende aanpak voor burgerschapsonderwijs. Maar voor je van start gaat, is het goed om te weten wat burgerschapsonderwijs precies is en waar de ruimte zit voor eigen invulling. Aan de hand van wetenschappelijke inzichten en concrete praktijkvoorbeelden scheidt Bram Eidhof op het VO-congres helderheid.

“Veel scholen ervaren burgerschap als een nieuwe opdracht”, vertelt Eidhof. “Dat is het niet, maar tot de zomer van 2021 hoefde je geen samenhangende aanpak te ontwikkelen. Scholen hebben het de afgelopen jaren bovendien druk genoeg gehad met de lockdowns en de coronacrisis. Dus het is niet zo gek dat veel scholen het nog niet op orde hebben. Het helpt ook niet dat er heel veel informatie op dit gebied op scholen wordt afgevuurd. Soms klopt die, maar soms ook niet. Terwijl je eigenlijk als school alleen maar wilt weten wat er van je wordt gevraagd en hoe je dat op een slimme manier zou kunnen doen.”

BEGINNEN

Hoe kun je als school het beste beginnen met burgerschapsonderwijs? Eidhof: “Maak een werkgroep van mensen die daar ook echt tijd voor hebben. Lees goed wat er in de wet staat en denk vooral na over wat je zelf in de school belangrijk vindt. Voer gesprekken met collega’s en met leerlingen en ouders. En kijk wat je al doet op dit gebied, want dat is misschien meer dan je denkt. Maak vervolgens een visie die niet langer is dan twee A4’tjes. Daarna kun je aan de slag met het ontwikkelen van een leerlijn. Als je het zo doet, ben je er echt niet veel tijd aan kwijt.”

ACCENTEN

Voor het invullen van de leerdoelen krijgen scholen veel ruimte. Eidhof vindt het belangrijk dat scholen voor burgerschapsonderwijs goed kijken naar hun eigen leerlingpopulatie. “Hebben leerlingen te maken met stigma’s, discriminatie, of uitsluiting? Is de groep leerlingen divers of houden ze elkaar juist vast in een eigen bubbel? De antwoorden op dit soort vragen bepalen welke accenten je legt. Die antwoorden kunnen en moeten scholen zelf geven. Ga uit van je eigen kracht, adviseer ik altijd, en kijk ook naar wat je in je onderwijsvisie hebt omschreven.”

Bram Eidhof: ‘Ga uit van je eigen kracht en kijk naar wat je in je onderwijsvisie hebt omschreven’

Spreker op het VO-congres 2022

Natuurlijk zijn er ook dingen die voor elke leerling belangrijk zijn om te weten, zoals hoe onze democratie en onze rechtstaat werkt.”

MISVERSTANDEN

Op het VO-congres benoemt Eidhof vijf misverstanden en geeft hij drie essentiële tips. Een van de belangrijkste misverstanden is dat burgerschap zou moeten gaan om harmonie of het kweken van politiek correcte meningen. “Dat is allebei absoluut niet zo. In een democratie mag je een afwijkende mening hebben. Hoe je omgaat met conflicten, dat is juist waar burgerschapsonderwijs om gaat. En leerlingen moeten vooral zelf leren nadenken, je hoeft ze zeker geen mening voor te schrijven.”

Een andere misvatting die Eidhof ziet, is dat je als school de bouwstenen van curriculum.nu zou moeten gebruiken voor vormgeven van burgerschapsonderwijs. “Daar gaat veel aandacht naar uit, maar je hoeft daar als school echt helemaal niets mee te doen. Veel scholen weten dat niet.”

Bram Eidhof schreef onder meer *Het Wilhelmus Voorbij* en *Handboek Burgerschapsonderwijs*. Ook adviseerde hij de Tweede Kamer en regering over de nieuwe Wet Verduidelijking Burgerschapsonderwijs.

‘Wie kies je om te zijn?’

Hoe vinden we onze weg in een wereld die in crisis en verwarring is? Wat vraagt dat van ons leiderschap? Roek Lips ging in gesprek met meer dan honderdtachtig bestuurders, wetenschappers, kunstenaars en andere mensen met een bijzonder verhaal, op zoek naar inspiratie en houvast. Al deze gesprekken zijn met een camera vastgelegd. Op het VO-congres vertelt hij in een interactieve lezing meer over dit project.

In zijn lezing maakt Roek Lips gebruik van de fragmenten die hij heeft verzameld. Lips werkte jarenlang in de media, onder meer als bestuurder van de publieke omroep. Inmiddels begeleidt hij mensen en organisaties met strategie- en leiderschapsvragen. “Tijdens die trajecten begon het mij meer en meer op te vallen hoeveel verwarring er is over de grote vragen van deze tijd. Waar gaan wij naar toe? En wie wil je zelf zijn? Die vragen zijn de laatste jaren alleen maar prangender geworden door de vele crises waarin we nu zitten. Ik kreeg het idee dat de cockpit in Nederland en in de westerse wereld verlaten was.”

COMPLEXE VRAGEN

Het begon allemaal met één gesprek. “Ik wilde met iemand over die grote vragen van gedachten wisselen en kwam uit bij Paul de Blot, oud-hoogleraar aan de Nyenrode Business Universiteit. Dat gesprek heb ik opgenomen met een cameraatje, ik weet eigenlijk nog steeds niet waarom. De rest is geschiedenis en het is volstrekt uit de hand gelopen, kan ik wel zeggen.”

Het is Lips inmiddels duidelijk dat het moeilijk is om oplossingen te vinden voor de problemen van deze tijd omdat de vraagstukken zo complex zijn. “Dat klinkt misschien als een open deur, maar het betekent dat je de problemen van deze tijd niet meer los van elkaar kunt zien. De vluchtelingen crisis is onlosmakelijk verbonden met de klimaatcrisis. Alles heeft met elkaar te maken en alles beïnvloedt elkaar.”

VERSCHILLENDE PERSPECTIEVEN

Tegelijkertijd doen steeds meer mensen steeds specialistischer werk. Lips: “We weten steeds meer van steeds minder. Ik ben ervan overtuigd geraakt dat we alleen antwoorden kunnen vinden op die grote actuele vragen als we de problemen in al hun complexiteit samen zien. We moeten dus uit ons specialisme stappen. Daarom ben ik met al die honderdtachtig mensen gaan praten. Ik wil zoveel mogelijk perspectieven verzamelen. Mijn gesprekspartners zijn niet alleen bestuurders en politici, maar ook natuurkundigen, biologen en kunstenaars. En ik heb ook met een drugsverslaafde gesproken die al veertig jaar heroïne gebruikt. Hij vertelde mij een fantastisch verhaal over persoonlijke ontwikkeling. Van alle perspectieven kunnen we leren.”

TRANSITIE

Lips is nog lang niet klaar met zijn project. “Integendeel. Ik krijg steeds meer vragen en het wordt alleen maar boeiender om daar nog meer

perspectieven bij te betrekken.” Hij vertelt over zijn project aan heel verschillende groepen mensen, van artsen tot belastingadviseurs. “Iedereen zit op het ogenblik in een transitie. Het heeft dus geen zin om vast te houden aan wat er is geweest. Zodra je je realiseert wat dat betekent, geeft dat lucht. We willen vaak te snel oplossingen verzinnen, maar de antwoorden zijn er lang niet altijd.”

Kijk voor een impressie van de gesprekken op nieuweleiders.nl.

Spreker op het VO-congres 2022

Roek Lips: ‘Mijn gesprekspartners zijn niet alleen bestuurders en politici, maar ook natuurkundigen, biologen en kunstenaars’

‘Gedeelde visie en gezamenlijk doel zijn cruciaal’

Als schoolleider en bestuurder wil je samen met je team werken aan onderwijs voor de toekomst, maar loop je vaak tegen grote hindernissen aan. Veranderingen stuiten op weerstand of zijn binnen de kortste keren weer verdampt. Kristin Vanlommel doet onderzoek naar wat er nodig is om veranderprocessen wél succesvol te laten verlopen.

Vanlommels onderzoek focust op het begrijpen en verbeteren van onderwijsinnovatie. Daar is nog heel wat winst te behalen, vindt ze: “Het schort op scholen nogal eens aan ervaring met en kennis van veranderprocessen. Mensen gaan vaak enthousiast aan de slag met de inhoud en met de praktische organisatie rondom veranderingen, en minder met het veranderproces zelf. Terwijl dat juist heel complex kan zijn.”

CULTUUR

Als mensen ervan overtuigd zijn dat ze een goede strategie hebben bedacht voor een verandering, inclusief stappenplan, denken ze al snel dat iedereen enthousiast mee zal doen. “Ze redeneren: het is toch een goed idee? Maar zo werkt het helemaal niet”, vertelt Vanlommel. “Veranderprocessen worden beïnvloed door heel veel verschillende actoren. Docenten, schoolleiders, leerlingen, docenten en de overheid hebben allemaal een mening. In de ideale wereld vinden zij allemaal hetzelfde, maar in de praktijk zijn de meningen vaak tegengesteld.” Soms staat ook de cultuur in een school een verandering in de weg: “Als een verandering wordt ingestoken vanuit de structuur, met werkgroepen en vergaderingen, betekent dat niet automatisch dat de mensen die het moeten doen twintig jaar ervaring overboord zullen gooien.”

SPANNINGSVELD

Volgens Vanlommel heb je veranderekennis nodig om je bewust te worden van de verschillende lagen van complexiteit van veranderprocessen. “In je ontwerp kun je daar dan rekening mee houden. Veranderprocessen zijn altijd complex, maar in het onderwijs is het zo mogelijk nog ingewikkelder om iets te veranderen vanwege de normatieve dimensie. Wat is goed onderwijs? Wat is een goede leraar of een goede schoolleider? Om te weten wanneer een verandering een verbetering is, moeten we het eerst eens zijn over wat we goed vinden.”

Kristin Vanlommel: ‘Om te weten wanneer een verandering een verbetering is, moeten we het eerst eens zijn over wat we goed vinden’

Spreker op het VO-congres 2022

Daarnaast kent het onderwijs een spanningsveld tussen controle en autonomie, aldus Vanlommel. “Onderwijsprofessionals zijn heel autonoom, maar een veranderproces vraagt ook om sturing. Waar zit de balans?”

VALKUIL

Een valkuil bij veranderprocessen is om de complexiteit te negeren en te simplistisch te kijken en te handelen. “Er is zoveel te leren over veranderprocessen dat sommige mensen daar maar helemaal niet aan beginnen. Ze drukken de complexiteit weg. Dat is een belangrijke reden dat zoveel veranderprocessen in het onderwijs vastlopen.” In haar lezing geeft Vanlommel zeven tips voor succesvol veranderen. Ze geeft er alvast eentje weg: “Een gedeelde visie en een gezamenlijk doel zijn cruciaal. Bij de start gaat het vaak al mis; mensen hebben hele andere ideeën van waar ze naar toe willen. De schoolleider of bestuurder is bij uitstek de persoon om de visie te verwoorden en voor te leven in het team.”

Kristin Vanlommel is lector Organiseren van Verandering in Onderwijs aan de Hogeschool Utrecht en gastprofessor onderwijsbeleid aan de Universiteit Antwerpen.

Ze zijn niet de makkelijksten. Maar wat zijn ze leuk.

Leerlingen in het voortgezet onderwijs. Als je ze allemaal bij elkaar optelt, zijn het er bijna 1.000.000. En allemaal zijn ze anders. Sommigen zijn dwars en opstandig, anderen juist rustig en meegaand. De een is sportief of kunstzinnig, de ander vooruitstrevend of behoudend. Ze hebben een hele duidelijke mening. Of zijn daarnaar op zoek. En alles daartussenin.

Eén ding hebben ze gemeen. Ze zijn allemaal de moeite waard. En ze zitten – gelukkig niet allemaal – bij jou in de klas. Dat maakt jou onderdeel van hun leven, hun toekomst, dromen en ambities.

Ze daarin bij te staan is niet altijd even makkelijk. Tegelijkertijd is het ook een mooie en eervolle taak. Want je bent er niet alleen om ze wakker te schudden, hun nieuwsgierigheid te prikkelen en ervoor te zorgen dat ze écht iets leren, maar vooral ook om ze te helpen hun plek in deze wereld te vinden.

Blink, een van de meest oorspronkelijke educatieve uitgeverijen van Nederland, wil je hierbij helpen. Door lesmethodes te ontwikkelen die niet alleen gebaseerd zijn op de laatste wetenschappelijke inzichten, maar vooral ook op de kennis, kunde en praktijkervaring van docenten zelf. Van jou dus. Niet een keer, maar doorlopend, elk jaar opnieuw. Omdat we geloven in de kracht van co-creatie. En daarom zijn we ook de Blink Academie gestart waar je kunt deelnemen aan trainingen en events om van gedachten te wisselen met andere professionals, van elkaar te leren en elkaar te inspireren.

Meer weten? Ga naar blink.nl/vo.

Ontdek de wereld.

Blink

KERN NEDERLANDS

KERN ENGELS

KERN WISKUNDE

POLARIS

NASK / NATUURKUNDE / SCHEIKUNDE

FORUM GESCHIEDENIS

Boomvoortgezet onderwijs | STAAL & ROELAND

TOPKWALITEIT VOOR EEN AANVAARDBARE PRIJS

Platform Theoretische Leerweg

Het Platform-TL (Platform Theoretische leerweg) verenigt scholen met onderwijs in de gemengde leerweg, de theoretische leerweg en de mavo. Wij zorgen voor verbinding om het onderwijs richting te geven en in beweging te houden. Inmiddels hebben zich ruim 170 scholen bij ons aangesloten. En dit aantal groeit nog steeds.

Deze groei heeft natuurlijk mede te maken met de ontwikkeling van de nieuwe leerweg. De gemengde en de theoretische leerweg worden in de toekomst samengevoegd tot één nieuwe leerweg. Alle leerlingen in deze nieuwe leerweg volgen dan, naast avo-vakken, een praktijkgericht programma. De komende jaren wordt de invoering van deze nieuwe leerweg voorbereid.

Het Platform-TL is, samen met SPV, de VO-raad en SLO, een belangrijke gesprekspartner van het ministerie bij de ontwikkeling en voorbereiding van de nieuwe leerweg.

De scholen die aangesloten zijn bij het Platform krijgen zo de kans mee te denken en te werken aan het vormgeven van die nieuwe leerweg.

Voor verdere informatie en het activiteitenplan van het Platform zie de website: www.platform-tl.nl

Neem deel aan het Platform-TL
www.platform-tl.nl

Kwaliteit van toetsen, hoe borg je dat?

Zitten je leerlingen op het juiste niveau? Kunnen ze doorstromen en verloopt de overgang van onderbouw naar bovenbouw soepel? En hoe zorg je dat leerlingen eenmaal bij examens de juiste kennis hebben? 'Toetsen helpen je bij het in kaart brengen van de leervoortgang van leerlingen, al geven die maar ten dele antwoord op deze vragen', volgens Joost Godschalk, trainer en adviseur bij Cito BV.

we een training ontwikkeld volgens de nieuwste inzichten en op basis van het profiel examencommissielid van de NVE, praktijkervaringen, SLO-informatie en aanbevelingen van de VO-raad.'

*'We leveren maatwerk en spelen in op de behoefte van de school, zodat deze direct met de opbrengsten aan de slag kan',
Joost Godschalk, trainer & adviseur Cito BV.*

Efficiënt vaardigheden in kaart brengen

Als oud-docent natuurkunde, examensecretaris en voorzitter van de examencommissie begrijpt Joost de vragen die spelen op scholen als geen ander. 'Als school wil je bepalen wat en hoeveel je toetst, zodat je efficiënt de benodigde vaardigheden in kaart krijgt. Ook de kwaliteit van de toetsen en de opgaven moeten in orde zijn. Kortom, een ingewikkeld proces met veel aspecten.'

Van visie tot meetbaar resultaat

Een professioneel proces begint met een toetsbeleid dat volgt uit een goede visie op toetsing en examinering van de school. Daarnaast is een goed functionerende examencommissie van belang en inmiddels ook verplicht. Ook de toetsbekwaamheid van jouw docenten is een essentiële pijler. 'Cito helpt je graag bij het realiseren van een adequaat proces van toetsing en examinering. Al onze experts hebben jarenlange ervaring en weten daardoor snel wat er nodig is om jouw organisatie te professionaliseren. Het is zeker geen abstract advies, maar een heldere analyse waaruit praktische aanbevelingen volgen met een meetbaar resultaat', aldus Joost.

Professionaliseren examencommissie

'We kunnen bijvoorbeeld helpen met het optimaliseren van de examencommissie. Daarvoor hebben

Audit met aanbevelingen

Ook een audit behoort tot de mogelijkheden. Joost legt uit dat je daarbij in een dag inzicht krijgt in de kwaliteit van jullie toetsing en schoolexamens. 'Op basis daarvan krijg je minimaal drie aanbevelingen waarmee je school direct aan de slag kan met een verbeteringslag. Of we leiden jouw docenten op tot toetsexperts. We kijken niet alleen naar de toets-technische eisen, maar juist ook naar wat jouw school echt nodig heeft om leerlingen verder te helpen.'

Voor en door onderwijzers

Binnen het onderwijs uw adres voor:

- Werving & selectie
- Organisatieontwikkeling
- Interim-management
- Coaching & begeleiding

Stand 23!

www.versteege-search.nl

POOL MANAGEMENT GROEP

VERSTEEGE
search • interim-management

+

=

1801 jeugd & onderwijsadvies ondersteunt leerlingen en scholen in heel Nederland: van de duinen tot Duitsland. We adviseren scholen (van voor- en vroegschoolse educatie tot het mbo) over het leren, het onderwijzen en het organiseren daarvan.

Samen hebben we bijna 100 jaar ervaring, én kijken we met een uitermate frisse blik naar jouw school! Schrijf jij ook toekomst met 1801?

Werp een blik in onze stand!

Aan de slag in 25 workshops

Het VO-congres is een unieke gelegenheid om collega's te ontmoeten en in gesprek te gaan over wat je bezighoudt. Bijvoorbeeld tijdens een van de 25 workshops. We lichten er vier uit: 'Werken aan curriculumbewustzijn', 'Leidinggeven aan krachtig taalbeleid', 'Mentaal gezonde leerlingen op school' en 'Hoe halen we fit de Kerst?'

Werken aan curriculumbewustzijn

Duurzaam verbeteren en innoveren van het onderwijs vraagt om het versterken van curriculumbewust handelen én het versterken van samenwerken tussen secties in de school. Maar hoe zorg je ervoor dat deze processen op gang komen en in beweging blijven? En hoe voer je daar als schoolleider en lerarenteam samen regie op?

Schoolleiders voor de toekomst is een beweging van schoolleiders die de handen ineen slaan om het onderwijs te vernieuwen. Samen met SLO ontwikkelden zij een praktische tool waarmee curriculumpraktijken op scholen zichtbaar en bespreekbaar gemaakt kunnen worden. "Wát je moet leren op school, staat in de eindtermen omschreven", vertelt John Hausmans, rector van het Stella Maris in

Meerssen en lid van de kerngroep van Schoolleiders voor de Toekomst. "De grote vraag is hoe je het doet. Als je met meerdere secties samen naar je curriculum kijkt, heeft dat volgens ons een grote toegevoegde waarde voor de ontwikkeling van je onderwijs. Om dat gesprek op gang te brengen, hebben we dit instrument ontwikkeld. Je kunt er een aantal workshops rondom curriculumontwikkeling mee organiseren op school, die eventueel begeleid kunnen worden door Voortgezet Leren. Het instrument is gemakkelijk te koppelen aan het instrumentarium van SLO die secties gebruiken. Dit nieuwe instrument ontsluit dus in zekere zin het gedachtegoed van SLO." Geesje van Slochteren, curriculumontwikkelaar en thema-expert leraren en curriculumontwikkeling, was namens SLO betrokken bij het ontwikkelen van het instrument. "We hebben het ontworpen vanuit het perspec-

tief van de schoolleider. Het gaat over hoe je curriculumontwikkeling als schoolleider faciliteert. Daarvoor hebben we een routekaart ontwikkeld. We stellen vragen als: zie je de leraar als uitvoerder of ontwerper van het curriculum? Gebeurt curriculumontwikkeling in je school individueel of in samenwerkende teams? Hoe voer je het gesprek erover met teams en leraren? In de workshop kijken we met schoolleiders waar ze nu staan, waar ze zouden willen staan en welke stappen ze willen gaan zetten."

Mocht je geïnspireerd raken, dan kun je je ook aanmelden voor het leernetwerk Curriculumontwikkeling op school, dat in januari 2023 start. Het leernetwerk wordt begeleid door Schoolleiders voor de Toekomst en SLO samen. Zie schoolleidersvoortoekomst.nl.

Expertisepunt

LOB is cruciaal tijdens je middelbare schooltijd

LOB is vaak het terrein van mentoren en decanen, maar uiteindelijk draait het om de leerlingen. Hoe kijken zij naar LOB?

Lina Boukhoubza is voorzitter van de leerlingenraad van het Calandlyceum in Amsterdam en zette daar LOB extra op de agenda. "Er gaat veel aandacht naar de lesstof, maar school is zoveel meer."

Het Expertisepunt LOB ondersteunt vo-, mbo-, en hbo-scholen bij het versterken van de loopbaanontwikkeling (en (studie) begeleiding van jongeren.

Meer informatie op: www.expertisepuntlob.nl

Leidinggeven aan krachtig taalbeleid

Om het taalvaardigheidsniveau van leerlingen te bevorderen is structurele aandacht voor taal nodig. Vereniging Ons Middelbaar Onderwijs (OMO) laat zien hoe zij, naar aanleiding van een intern onderzoek, vormgeeft aan taalbeleid.

De Adviescommissie Taalbeleid van vereniging OMO, bestaande uit leraren van diverse scholen binnen de vereniging, adviseerde om breed taalbeleid actief op alle scholen te implementeren. Daarnaast is het van groot belang dat leerlingen veel meer gaan lezen. Pieter Laban, beleidsadviseur Onderwijs & Kwaliteitsontwikkeling bij OMO: "In de workshop laten we zien welk proces we als vereniging hebben gevolgd,

zowel binnen de vereniging als in samenwerking met de Brabantse Bibliotheken. We beginnen bij het begin: de vraag naar taalbeleid kwam vanuit onze scholen. We zijn toen een onderzoek gestart naar het taalbeleid binnen de vereniging. Tijdens de workshop sluit ook een docent aan die in de Adviescommissie heeft gezeten. De workshop gaat vooral over de follow-up: hoe ga je na zo'n onderzoek verder?" Om de doelen van de Adviescommissie te realiseren is het noodzakelijk dat er intensief wordt samengewerkt, binnen én buiten de vereniging. "Een aantal adviezen van de commissie was intern goed op te volgen, maar een van de pijlers van het nieuwe taalbeleid is het bevorderen van het leesonderwijs. Daarvoor werken we nauw samen met

de bibliotheken in Brabant. We proberen ervoor te zorgen dat bibliotheken en OMO-scholen in Brabant elkaar beter leren kennen en dat ze elkaars taal leren spreken. Je moet van elkaar goed weten wat je doet en hoe je dat doet, als je zo'n samenwerking aangaat." "De samenwerking past helemaal binnen het landelijke Leesoffensief dat nu gaande is. Onze samenwerking met de bibliotheken is ook onderdeel geworden van het Leesoffensief Brabant. We proberen het schaalbaar te maken, zodat andere schoolbesturen hun taalbeleid structureler kunnen vormgeven en van onze ervaringen kunnen profiteren. We doen dit niet allemaal voor onszelf. Als groot schoolbestuur hebben we de middelen om zo'n onderzoek te doen en we hopen echt dat we andere besturen kunnen inspireren."

Een helder toetsbeleid legt het fundament voor goed en doelgericht toetsen en evalueren op school.

Kom tijdens het VO-congres naar de stand van JIJ! en Quayn, test je toetsbeleid en ga met ons in gesprek over de uitkomsten.

Haal ook je toetsinspiratiepakket op bij onze stand!

Niet aanwezig? Doe de test via

WWW.BUREAU-ICE.NL/VO

JIJ! en Quayn zijn merken van Bureau ICE

Mentaal gezonde leerlingen op school

Wanneer leerlingen zich veilig voelen en een bepaalde mate van welbevinden ervaren, kunnen ze zich concentreren, beter leren, en sociale relaties aangaan. Hoe kun je als school het mentaal welbevinden van leerlingen zo goed mogelijk ondersteunen en bevorderen, bijvoorbeeld als het gaat om veerkracht, prestatiedruk en stress?

De Gezonde Schooladviseurs (GSA) van GGD Hollands Midden zijn gestart met het traject Welbevinden in het vo om scholen te begeleiden bij het bevorderen van de mentale gezondheid van leerlingen. Joanne Pelleboer, adviseur gezondheids-

bevordering jeugd bij de GGD: "Tijdens de coronatijd is het belang van mentaal welbevinden nog duidelijker geworden. Ook scholen zien dat. Ze zien in de gang en in de klas dat veel jongeren momenteel mentale problemen hebben. Het gaat op school niet alleen om leren, maar ook om de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen." De GGD Hollands Midden heeft het afgelopen jaar met een school met meerdere locaties het hele traject Welbevinden in het vo doorlopen. Negen andere scholen zijn inmiddels gestart. Tijdens de workshop op het VO-congres vertelt Pelleboer welke keuzes de scholen hebben gemaakt, hoe zij voor draagvlak binnen hun organisatie

hebben gezorgd en met welke concrete stappen zij aan de slag zijn gegaan. "Scholen weten niet altijd hoe ze op school aandacht kunnen besteden aan mentale gezondheid. Doe je dat in de mentorles, bij biologie of verzorging? En hoe betrek je leerlingen, opvoeders en schoolpersoneel bij dit onderwerp? We kijken daarom samen met scholen heel concreet wat er nodig is en maken praktische afspraken. In de praktijk is gebleken dat het bevorderen van welbevinden met een structurele aanpak hanteerbaar wordt voor scholen." De rode draad in het traject is de Gezonde School-aanpak. Scholen die het traject hebben doorlopen kunnen een Gezonde School-vignet aanvragen.

Hoe halen we fit de Kerst?

Gerda Hoekstra heeft meer dan dertig jaar ervaring in het onderwijs, onder meer als docent Nederlands, schoolleider en directeur van de Stichting Het Zelfstandig Gymnasium. Tegenwoordig werkt ze als inspirator en coach op het gebied van persoonlijke ontwikkeling en transitie (www.klaprozenopzee.nl). Op het VO-congres geeft ze een workshop over hoe je leidinggeeft aan het welbevinden van teams.

“Welbevinden staat terecht volop in de schijnwerpers op het moment. Pas als je goed in je vel zit, kun je tot leren komen. Het leren van leerlingen begint met ‘wie ben ik’, ‘wat kan ik’, ‘wat vind ik belangrijk’

en ‘waar word ik gelukkig van’? Daar gaat het hele leven over: wie je bent, de relaties met anderen en de manier waarop je van betekenis kunt zijn. Ik vind welbevinden niet alleen een voorwaarde voor presteren, maar het is ook belangrijk in zichzelf. Het zou de kern van het onderwijs moeten zijn. Als je kinderen wilt leren ontdekken wie ze zijn en hoe bijvoorbeeld hun gedachten en emoties werken, dan moeten docenten daar uiteraard ook iets van weten en er zo nodig in geschoold worden. Overigens niet alleen ten behoeve van leerlingen, ook voor zichzelf. Het onderwijs kampt met veel werkdruk, stress en ziekteverzuim. Docenten geven zichzelf alleen geen prioriteit. Ik zie dat er veel zorg van schoolleiders en bestuurders voor medewerkers is, maar er is ook vaak te

weinig tijd. Als ik een workshop voor docenten zou geven die heet ‘hoe zorg ik voor mezelf’, dan komen daar bijzonder weinig mensen op af. Het moet altijd gaan over leerlingen, anders komen docenten niet. Dat siert ze, maar ik zou het graag anders zien. In het kader van goed werkgeverschap is het zaak dat alle docenten leren hoe ze kunnen zorgen voor hun eigen rust, vreugde, energie en gezondheid. Om dit onderwerp belangrijker te maken, moeten we ons realiseren dat je als docent vooral een voorbeeld bent. Goede docenten kennen zichzelf en zorgen goed voor zichzelf. Dat is het belangrijkste wat je leerlingen kunt geven. En dan blijft de hamvraag over: hoe geef je hier leiding aan?”

Advertentie

INFINITE FINANCIËEL B.V.

Meesters in bedrijfsvoering met verstand van onderwijs en opvang®

Infinite Financieel is de partner die u zoekt omdat

uw onderwijs bloeit door een uitstekende bedrijfsvoering

Vleutensevaart 100 • 3532 AD Utrecht T 085-876 94 37 E info@infinitebv.nl I www.infinitebv.nl

Alles voor een zelflerend team.

Dat wil je.

Ervaar de voordelen van E-WISE!

Ga voor een abonnement op E-WISE en geef je docenten onbeperkt toegang tot 130 praktijkgerichte, online cursussen. Met E-WISE kiest elke docent, afhankelijk van de kennisbehoefte en tijd die er is, welke nascholing hij wil volgen. Daarnaast zal er in december van dit jaar een cursuspakket beschikbaar komen voor leidinggevend.

Vraag een gratis demo aan

e-wise.nl/vo-congres-demo

Online nascholing voor onderwijsprofessionals

Partner van het VO-congres 2022

Scan de QR-code of ga naar
www.vo-congrespartner.nl

Kwaliteit van toetsen, hoe borg je dat?

Zitten leerlingen op het juiste niveau? Kunnen ze doorstromen en zijn ze op tijd klaar voor de examens? 'Cito helpt bij het realiseren van een adequaat proces van toetsing en examinering. Geen abstract advies, maar een heldere analyse en praktische stappen met een meetbaar resultaat', volgens Joost Godschalk, trainer/adviseur bij Cito BV.
cito.nl/trainingenadvies-vo.

CITO BV

1801

1801 jeugd & onderwijsadvies ondersteunt leerlingen en scholen in heel Nederland. We adviseren scholen (po, vo en mbo) over het leren, het onderwijzen en het organiseren daarvan.

Samen zorgen we ervoor dat alles wat jij in de school doet maximale impact heeft en dat jij en je collega's met nog meer plezier aan het werk gaan. Schrijf jij ook toekomst met 1801?

E-wise

Onbeperkt nascholen met één abonnement. Dat is het gemak van E-WISE. Docenten kiezen uit een aanbod van 130+ cursussen en scholen na waar en wanneer zij willen. In december 2022 volgt er een cursusaanbod voor leidinggevendenden.

Meer weten over nascholen met E-WISE? Bekijk onze website: www.e-wise.nl/vo-congres

Blink

Ontmoet de mensen van Blink op het VO-congres 2022. Wij gaan graag met jou in gesprek. Bijvoorbeeld om van gedachten te wisselen over de ontwikkelingen in de vakgebieden van Nederlands, Engels en Geschiedenis. Of om te praten over de 5 uitgangspunten waarop onze lesmethodes voor het VO zijn gebaseerd. Want hoe zorg je ervoor dat je leerlingen laat groeien tot jongvolwassenen die met vertrouwen in de wereld staan? Is dat kennis gedreven? Of gaat het vooral om vaardigheden? En in welke context vind je dat kennis en vaardigheden moeten worden aangeboden? Losstaand of juist geïntegreerd?

We zijn benieuwd naar jullie visie en hopen je te zien op onze stand!

Blink

Infinite

Infinite Financieel helpt bestuurders, controllers en andere financieel specialisten in het onderwijs hun bedrijfsvoering en financieel management te organiseren. Voor interim- en parttime-controllers kunt u bij ons terecht. En ook voor adviezen over bijvoorbeeld risicomangement, analyse van uw vermogenspositie en due diligence bij fusie bent u aan het goede adres.

INFINITE
FINANCIEEL B.V.

Bureau ICE – JIJ! en Quayn

In gesprek over toetsing met JIJ! en Quayn

Hoe zorgen we ervoor dat leerlingen niet alleen voor een cijfer leren? Kunnen we het aantal toetsmomenten verminderen? Is er een manier om doelgerichter te toetsen? Met deze vraagstukken gaan wij dagelijks met scholen aan de slag. We nodigen je graag uit voor een goed gesprek.

Platform Theoretische Leerweg

Het Platform-TL (Platform Theoretische Leerweg) verenigt scholen met onderwijs in de GL, TL en Mavo.

Steeds meer scholen zijn aangesloten. Dit heeft mede te maken met de ontwikkeling van het praktijkgericht programma en de nieuwe leerweg. Het Platform-TL is een belangrijke gesprekspartner van het ministerie bij die ontwikkeling.

Voor verdere informatie zie de website:
www.platform-tl.nl

Meedoen? Aanmelden kan via bovenstaande website.

PLATFORM
THEORETISCHE
LEERWEG

LOB is cruciaal tijdens je middelbare schooltijd

LOB is vaak het terrein van mentoren en decanen, maar uiteindelijk draait het om de leerlingen. Hoe kijken zij naar LOB?

Lina Boukhoubza is voorzitter van de leerlingenraad van het Calandlyceum in Amsterdam en zette daar LOB extra op de agenda. "Er gaat veel aandacht naar de lesstof, maar school is zoveel meer. Lees via de QR-code het interview met Lina.

Het Expertisepunt LOB ondersteunt vo-, mbo-, en hbo-scholen bij het versterken van de loopbaanontwikkeling en (studie) begeleiding van jongeren.

Expertisepunt

Van Dijk

Uw school regisseert, het Onderwijsadviessteam adviseert!

Met onderwijsexpertise over de totale leermiddelenmarkt helpen we scholen het maximale uit de lumpsum voor leermiddelen te halen en geven we uitgever onafhankelijke maatwerkadviezen voor het ontwikkelen van hun leermiddelenbeleid, -plan en de uitvoering. Zo zetten scholen leermiddelen passend en volwaardig in waardoor docenten en leerlingen de beoogde onderwijsresultaten behalen.

Kom naar **stand 17!** We gaan graag in gesprek over de trends in de huidige leermiddelenmarkt.

Boom VO

Betaalbare topkwaliteit

Boom voortgezet onderwijs en Staal & Roeland ontwikkelen samen met enthousiaste docenten, auteurs en onderwijspartners lesmateriaal van ongeëvenaarde topkwaliteit voor een betaalbare prijs. De lesmethoden bieden, mede dankzij de RTTI-certificering, veel ruimte voor differentiatie en onderwijs op maat.

Boom voortgezet onderwijs | STAAL & ROELAND

Versteeg Search & interim-management voor en door onderwijsmensen!

Versteeg Search staat al jarenlang voor een team van ervaren adviseurs en is daarmee een betrouwbare partner voor toezichthouders, bestuurders en schoolleiders binnen primair en voortgezet onderwijs. Uw adres voor:

- werving & selectie
- interim-management
- coaching & begeleiding
- organisatieontwikkeling

Magister.

Hoe werken we samen aan goed onderwijs?

Ontdek (en bespaar) met Magister:

- Grip op leeractiviteiten voor leerlingen met To Do
- Zorg, OPP overzichtelijk in 3 stappen mét digitaal ondertekenen
- Eenvoudig en veilig partners ontsluiten en koppelen met Magister Join
- Altijd toegang tot de administratie via Web voor OOP

Haal hier uw informatie!

Handige gids voor beginnende schoolleiders

‘Stap voor stap naar stevig leiderschap’ wordt gepresenteerd als een praktische vertaalslag van alles wat de auteurs aan de orde stellen in hun boek *Onderwijs vraagt leiderschap!*, dat voor het eerst verscheen in 2012 en inmiddels de status van evergreen heeft verworven. Het is nadrukkelijk geen geactualiseerde versie, want de inhoud van dat boek is volgens de auteurs ‘behoorlijk tijdloos’, ook in een snel veranderende context. Ze hebben ervoor gekozen om bij belangrijke thema’s als collectieve ambitie, moed en aan-de-slag-met-je-mensen-en-met-jezelf enkele stapstenen aan te reiken die een schoolleider wat stevigheid onder de voeten moeten geven. Uitgangspunt voor die keus is wat zij ‘het repertoire van de leidinggevende’ noemen: de acht aspecten of gedragingen die in *Onderwijs vraagt leiderschap!* geïdentificeerd worden als de zaken die ‘er daadwerkelijk toe doen’. Vreemd genoeg negeren de auteurs hier de nieuwste versie van de Beroepsstandaard schoolleiders VO 2021. Ook daarin wordt uitgegaan van zogenaamde leiderschapspraktijken. Die komen weliswaar grotendeels overeen met de ‘gedragingen’ die Dick Both en zijn collega-auteurs ooit kozen, maar voor de professionaliseringslag die de sector geacht wordt te maken, was aansluiting bij de beroepsstandaard zeker op zijn plaats geweest. Voor de auteurs zijn het echter met name de ‘stapstenen’ die de meerwaarde van het boek bepalen. Ze presenteren

er in totaal twaalf, eerlijk verdeeld over de drie genoemde thema’s. Het voert te ver om ze hier alle twaalf uit te lichten; daarom beperk ik me tot de vier onder het kopje ‘Collectieve ambitie’. Dat zijn achtereenvolgens: urgentie creëren vanuit ambitie, focussen en prioriteren, hitteschild zijn, en inspireren vanuit de collectieve ambitie. De stapstenen zijn telkens op dezelfde manier opgebouwd: eerst wordt het gedrag beschreven dat de schoolleider moet laten zien, vervolgens wordt de vraag beantwoord waarom dit belangrijk is en wat de omgeving van dat gedrag merkt, daarna worden onder het kopje ‘Aan de slag!’ concrete adviezen gegeven en ten slotte volgen nog wat leestips. Voor wie is dit boek met name geschikt? Ik denk dat dit vooral beginnende schoolleiders zijn. Leidinggevend met wat meer ervaring hebben waarschijnlijk weinig aan de meer beschouwende hoofdstukken, waarin nogal wat open deuren worden ingetrapt. Ook de praktische handreikingen in de stapstenen zullen voor die laatste groep niet heel verrassend zijn. Maar voor een cursus ‘Beginnen met leidinggeven’ zou het boek best als verplichte kost kunnen gelden. Al zou ik daarbij ook verwijzen naar schoolleidersregistervo.nl, waar een uitgebreide, publiek-vriendelijke versie van de beroepsstandaard te vinden is én een mooi document met vijf toepassingen van de beroepsstandaard in de praktijk.

Dick Both, Alex de Bruijn, Rens Rottier & Bram ter Harmsel
Stap voor stap naar stevig leiderschap
 Een praktische handreiking voor leidinggevend in het onderwijs
 ISBN 978 90 856 0222 4

Goed werk

Wat maakt dat mensen floreren op het werk? Die vraag staat centraal in een boek dat duidelijk wil maken hoe je er als leidinggevende voor kunt zorgen dat mensen goed werk leveren. Dat ze presteren, maar ook werkgeluk ervaren. Niet af en toe, maar ook over een maand of een jaar. Duurzaamheid is eveneens een criterium voor goed werk. Steeneveld schrijft onder meer over stress, leren en ontwikkelen, conflicthantering, samenwerken en eigenaarschap. Daarbij blijven theorie en praktijk voortdurend prima in balans.

Matthijs Steeneveld
Autonomie, verbondenheid, competentie, purpose
 Leidinggeven aan mensen met de kennis van nu
 ISBN 978 90 244 4665 0

Ssst...

Echt luisteren lijkt in onze steeds vluchtiger wordende wereld een schaars goed. Daarom is het volgens de auteur hoog tijd voor een herwaardering van deze vaardigheid. Luisteren is namelijk een belangrijke voorwaarde om de (maatschappelijke) meerwaarde van een organisatie waar te kunnen maken. De Haan presenteert een praktisch raamwerk om luisteren binnen organisaties te organiseren: een luisterroute afgestemd op Otto Scharmer's Theory U ofwel ‘verdiepend luisteren’. Verder bespreekt hij een aantal mindshifts die nodig zijn om luisteren met succes te kunnen organiseren en zes principes om luisterend vermogen te vergroten.

Eric de Haan
Luisteren is goud
 Verdiep relaties, maak organisaties menselijker en geef groei gehoor
 ISBN 978 90 244 4751 0

Op koers

Koersen op je morele kompas is lastig in een wereld waarin je telkens geconfronteerd wordt met morele dilemma's. Daarom ben je een echte held als je dat wel durft. Dat wil zeggen: als je in staat bent om in lastige situaties ‘het juiste gesprek’ te voeren. In hun boek reiken de auteurs tools aan om voor jezelf en in je organisatie een koers te bepalen en je uit te spreken in lijn met je persoonlijke, professionele en publieke waarden. Ze doen dat aan de hand van ‘het kompas van de held’, dat bestaat uit drie pijlers: ethiek, leiderschap en storytelling.

Rick Willemsen en Tiia Wolf
Het kompas van de held
 Storytelling, ethiek en leiderschap
 ISBN 978 90 896 5658 2

Dialogoog

Van Rijn en Figuee hebben zich in de loop der jaren experts getoond op het gebied van ‘het onzegbare’: alles wat in een organisatie ‘onder de waterlijn’ gebeurt. In die lijn hebben zij een dialooginstrument ontwikkeld dat moet helpen om ‘de olifant in de kamer’ bespreekbaar te maken: twee sets kaarten met vragen die het gesprek op gang moeten brengen over ‘onze dynamiek’ en ‘hot items in de samenwerking’.

Leonie van Rijn & Annemieke Figuee
Olifant in de kamer
 Versterk de samenwerking in jouw team!
 Deel 1 en deel 2
 ISBN 978 90 827 2779 1

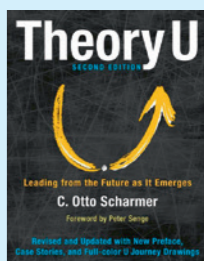
‘We gebruiken dit boek om in beweging te komen’

Han Nijboer is rector van het Carmel College Salland:

“Dit boek leidt mij in wie ik wil zijn als schoolleider. Het stimuleert om steeds maar weer hele belangrijke vragen te stellen: waarom doen we de dingen die we doen? Wat willen we betekenen voor leerlingen en medewerkers? Wie kiezen we om te zijn? In de ‘U’ van Scharmer daal je af naar de diepere kern van jezelf, maar ook van de mensen met wie je samenwerkt en van de organisatie waarin je werkt. Ik heb het boek in 2014 ontdekt op mijn vorige school, op het bureau van een collega. We waren toen aan het nadenken met elkaar over hoe we de school verder konden ontwikkelen. Hij vond het een fantastisch boek en ik heb het meteen in de zomervakantie gelezen. Dat was nog een hele klus, want het is een dikke pil. Gelukkig was er ook een kortere versie en die hebben mijn collega's gelezen. We zijn vervolgens aan de slag gegaan met het gedachtegoed van Theory U, samen met een extern bureau. En het lukte ons om de hele school in beweging te brengen! Op mijn huidige school gebruik ik het boek nog steeds. Het beeldmerk hangt hier zelfs op mijn kamer en dat speelt in vrijwel ieder overleg een rol. Ook nu gebruiken we het boek van Scharmer om in beweging te komen en te blijven, en om terug te keren naar de essentiële

Mijn favoriet

Theory U: Leading from the Future as It Emerges
 Claus Otto Scharmer

vragen en de keuzes die je maakt. Niet alleen bij het schrijven van beleidsplannen, maar ook bij ad-hoc kwesties die zich dagelijks voordoen. Dat is niet makkelijk, want het gaat niet om een knop die je zomaar kunt omzetten. Maar als je met Theory U werkt, weet je wel elke dag waar je het voor doet.”

Deze 10 collega's veranderen van baan

→ **Geert Bolhuis** is de nieuwe directeur bedrijfsvoering van het dr. Aletta Jacobs College in Hoogezand. Bolhuis werkte als directeur Organisatieondersteuning bij de Landstede Groep, waar hij verantwoordelijk was voor de afdelingen facilitaire zaken, vastgoed, ICT, inkoop, juridische zaken, communicatie en personeel & organisatie van ruim veertig scholen. Zijn benoeming is ingegaan op 1 oktober.

→ Annalie Osinga, bestuurder van het Dr. Nassau College in Assen, heeft **Onne Folkeringa** benoemd tot directeur van de vestiging Penta. Folkeringa is momenteel directeur op het Dollard College,

vestiging Hommesplein. Daarvoor werkte hij bij Terra in Meppel. Van 2013 tot en met 2018 was hij werkzaam als directeur bij Openbaar Onderwijs Groningen. Zijn benoeming gaat uiterlijk in op 1 januari 2023.

→ **Jan Kielestein** is benoemd tot corrector bedrijfsvoering van het Cambium College in Zaltbommel. Kielestein heeft onder meer gewerkt voor VO De Vechtstreek, Werkplaats Kindergemeenschap (po en vo) en de SVO-vakopleiding food in Houten. Momenteel is hij werkzaam als controller bij uitvoeringsorganisatie BghU. Zijn benoeming gaat uiterlijk in op 1 januari 2023.

→ **Paul Loermans** is sinds 1 september de nieuwe rector van het Pax Christi College in Druten (@voCampus). Hij volgt Maartje Krüse-van Helmond op. Loermans was acht jaar wethouder en locoburgemeester van de gemeente Wijchen. Hij had onder andere onderwijs in portefeuille. Daarvoor was hij directeur van een basisschool en locatieleider op een (v)so-school.

→ **Marga Schmit** is benoemd tot directeur van Aeres VMBO in Leeuwarden (Stichting Aeres Groep). Zij is in oktober begonnen in haar nieuwe functie. Voorheen was zij afdelingsleider vmbo bovenbouw op het Linde College in Wolvega. Daarvoor werkte ze op het Nordwin College in Heerenveen.

→ **Joop Vogel**, oud-bestuurder van CSG Liudger in Drachten, is gestart als adviseur bij Versteeg Search & Interim-management. Hij is tevens actief als toezichthouder in het primair onderwijs.

→ **Reinier de Voogd** is op 1 november gestopt als voorzitter van het college van bestuur van Scholen aan Zee in Den Helder. Hij vervulde de functie sinds 2017. De Voogd gaat verder als onderwijsadviseur bij Leaders for Solutions.

→ **Arjan van der Wart** is de nieuwe rector-bestuurder van het Krimpenerwaard College in Krimpen aan den IJssel. Hij was directeur onderwijs op het Minkema College in Woerden. Deze functie is inmiddels overgenomen door **Annemieke Kalshoven-Tol** (zie Mijn overstap op pagina 49).

→ Sinds 1 september is **Bram van Welie** rector van het Edith Stein College in Den Haag (Lucas VO Den Haag). Hij was hiervoor onder meer directeur van Scholengroep Kunstscholen in Rotterdam en van OSG Hugo de Groot in Rotterdam.

Op zoek naar de balans tussen vernieuwing en de basis

Sinds 1 oktober 2022 heeft het Minkema College in Woerden een nieuwe directeur onderwijs: **Annemieke Kalshoven-Tol**. Zij is de opvolger van **Arjan van der Wart**. Kalshoven-Tol was hiervoor elf jaar werkzaam op RSG Brokdele in Breukelen.

Waarom deze overstap?

“Ik werd door een bekende op de vacature geattendeerd. Ik kende het Minkema College al, omdat deze school en mijn vorige samenwerken in een zogenaamd ‘vijf is een’-verband, een samenwerking van kleinere besturen.

Ik vond het altijd al een leuke en bijzondere school. Het Minkema heeft een focus op burgerschap, een breed onderwijsaanbod van vmbo-basis tot gymnasium en een diverse groep leerlingen. Ook zet de school sterk in op onderwijsvernieuwing, met lessen van zeventig minuten, formatief handelen, talent-modules en een Technasium. Ik was niet actief aan het solliciteren, maar dit alles sprak me zo aan dat ik besloot de stap te wagen.”

Wat laat je achter?

“Op het Brokdele College was ik afdelingsleider van vwo-bovenbouw en kon ik al kennismaken met diverse directietaken. Daardoor wist ik dat ik dat heel interessant vond. Het motiveerde mij om op die manier een bijdrage te leveren aan het onderwijs.”

Waar ga je aan werken in je nieuwe baan?

“Ik ga aan de slag met de gevolgen die de coronacrisis heeft voor leerlingen, zoals de cognitieve achterstanden en sociaal-emotionele problemen. Weer met elkaar binnen en buiten

de school leuke dingen doen is daarbij heel belangrijk. Verder ga ik de ingezette onderwijsvernieuwingen nauwgezet volgen, bijvoorbeeld door te kijken of die voldoende aansluiten bij de leerbehoeften van leerlingen en waar de verbeterpunten zitten. Ook vind ik de basis van het onderwijs belangrijk, namelijk de kwaliteit van de lessen en de samenwerking en betrokkenheid van en tussen docenten.

Als directeur onderwijs heb ik met veel verschillende dingen te maken, zoals de samenwerking met organisaties buiten de school voor bijvoorbeeld het Technasium. We zijn ook een opleidingschool, waardoor we met hbo- en universitaire opleidingen contact hebben. Ik ben de eerste weken vooral aan het ontdekken welke samenwerkingen er zijn en hoe die lijnen in de school lopen. En om met iedereen kennis te maken, natuurlijk. Ik volg nu ook de leer-gang beleidsrijk begroten van de VO-academie, samen met de bestuurder van het Minkema. We hebben ook een directeur bedrijfsvoering, maar ik vind het heel interessant om juist vanuit de onderwijsvisie te leren begroten.”

Advertentie

Op zoek naar ondersteuning?
 Neem vrijblijvend contact op met Omix via 0570 - 56 3555

omix
 Beter Onderwijs

VRAAGBAAK

Tekst: Bart van Aalst

Leerlingen uitbesteden, hoe werkt dat?

Leden van de VO-raad kunnen met al hun vragen over onderwijs- en werkgeverszaken terecht bij de Helpdesk VO. Deze keer: om voortijdig schoolverlaten te voorkomen, is het soms beter dat een leerling zijn schoolloopbaan elders voortzet. Is uitschrijven de enige optie of kan het contact met de vo-school blijven bestaan?

De WVO 2020 biedt verschillende manieren om maatwerk te bieden aan vo-leerlingen die hun schoolloopbaan beter in de minder schoolse omgeving van een roc of aoc kunnen voortzetten. Een veelgebruikte vorm is de 50%-regeling. Deze regeling maakt het mogelijk om leerlingen uit te besteden aan een andere school of bve-instelling en toch te zorgen voor continuïteit in het onderwijs en de begeleiding. De leerlingen volgen voor maximaal 50% van het aantal klokuren in het onderwijsprogramma lessen of stages bij de andere school of bve-instelling. De overige uren volgen zij bij de school waar zij staan ingeschreven.

WAT ZEGT DE WET?

Artikel 2.99 van de WVO 2020 maakt het mogelijk om leerlingen voor een deel van het onderwijs uit te besteden aan een andere school of een bve-instelling. Ook kunnen leerlingen deelnemen aan een vavo-opleiding en die opleiding met een examen afsluiten. Uitbesteden is mogelijk als dit een van de

volgende drie doelen dient:

1. leerlingen met bijzondere kenmerken beter in staat stellen een diploma te behalen;
2. leerlingen meer kansen geven om met succes vervolgonderwijs te volgen;
3. onderwijsvoorzieningen doelmatiger gebruiken.

VOOR WELKE LEERLINGEN GELDT DIT?

Bij doel 1 gaat het om leerlingen in 3 of 4 vmbo die naar het oordeel van het bevoegd gezag zonder gerichte ondersteuning een grotere kans lopen om de school zonder vmbo-basisdiploma te verlaten (artikel 2.57 Uitvoeringsbesluit WVO 2020). Als deze leerlingen worden uitbesteed, moet op zijn minst een deel van het onderwijs in de bovenbouw op hun eigen school worden gegeven (artikel 2.58 Uitvoeringsbesluit WVO 2020). Voor doel 2 gaat het om leerlingen die naar de mening van het bevoegd gezag meer kans hebben om het vervolgonderwijs met succes te doorlopen als ze naast hun reguliere oplei-

ding extra verrijking, verdieping en oriëntatie kunnen volgen. Onderdelen van beroepsopleidingen of opleidingen educatie bijvoorbeeld (artikel 2.57 Uitvoeringsbesluit WVO 2020). Leerlingen kunnen dan aan een vavo-opleiding deelnemen. Hier zitten wel voorwaarden aan, onder meer wat betreft leeftijd (artikel 2.59 Uitvoeringsbesluit WVO 2020). Voor doel 3 kan iedere leerling worden uitbesteed (artikel 2.57 Uitvoeringsbesluit WVO 2020).

WAT ZIJN DE VOORWAARDEN?

Uitbesteding van leerlingen op basis van artikel 2.99 WVO 2020 is alleen mogelijk als het bevoegd gezag van de school een samenwerkingsovereenkomst heeft gesloten met het bevoegd gezag van de school of instelling die bij de samenwerking is betrokken (artikel 2.100 WVO 2020). In die overeenkomst staan in elk geval het doel van de samenwerking, de doelgroep, de manier waarop wordt nagegaan of het doel wordt bereikt, het onderwijsprogramma dat volgens de samenwerking wordt vormgegeven, de omvang en bestemming van de over te dragen middelen als er sprake is van overdracht van een deel van de bekostiging (op grond van artikel 5.39, zevende lid WVO 2020), de manier waarop de vo-school contact onderhoudt met de leerlingen die zijn uitbesteed en een regeling voor de beslechting van geschillen over de uitvoering van de overeenkomst (artikel 2.56 Uitvoeringsbesluit WVO 2020).

Vragen over deze vorm van samenwerking of de verankering daarvan in een samenwerkingsovereenkomst? Mail naar juridischehelpdesk@vo-raad.nl.

OOK EEN VRAAG?

Stel uw vragen over onderwijs- en werkgeverszaken bij de Helpdesk VO, via een online formulier op www.vo-raad.nl/helpdeskformulier.

Ze zijn niet de makkelijksten. Maar wat zijn ze leuk.

Leerlingen in het voortgezet onderwijs. Als je ze allemaal bij elkaar optelt, zijn het er bijna 1.000.000. En allemaal zijn ze anders. Sommigen zijn dwars en opstandig, anderen juist rustig en meegaand. De een is sportief of kunstzinnig, de ander vooruitstrevend of behoudend. Ze hebben een hele duidelijke mening. Of zijn daarnaar op zoek. En alles daartussenin.

Eén ding hebben ze gemeen. Ze zijn allemaal de moeite waard. En ze zitten – gelukkig niet allemaal – bij jou in de klas. Dat maakt jou onderdeel van hun leven, hun toekomst, dromen en ambities.

Ze daarin bij te staan is niet altijd even makkelijk. Tegelijkertijd is het ook een mooie en eervolle taak. Want je bent er niet alleen om ze wakker te schudden, hun nieuwsgierigheid te prikkelen en ervoor te zorgen dat ze écht iets leren, maar vooral ook om ze te helpen hun plek in deze wereld te vinden.

Blink, een van de meest oorspronkelijke educatieve uitgeverijen van Nederland, wil je hierbij helpen. Door lesmethodes te ontwikkelen die niet alleen gebaseerd zijn op de laatste wetenschappelijke inzichten, maar vooral ook op de kennis, kunde en praktijkervaring van docenten zelf. Van jou dus. Niet een keer, maar doorlopend, elk jaar opnieuw. Omdat we geloven in de kracht van co-creatie. En daarom zijn we ook de Blink Academie gestart waar je kunt deelnemen aan trainingen en events om van gedachten te wisselen met andere professionals, van elkaar te leren en elkaar te inspireren.

Meer weten? Ga naar blink.nl/vo.

Ontdek de wereld.

Blink

Wat zegt uw schoolrapportage?

Krijg inzicht in de kwaliteit van het onderwijsproces

De jaarlijkse rapportages van het Nationaal Cohortonderzoek Onderwijs zijn beschikbaar. NCO rapportages bieden uniek inzicht in de schoolloopbanen van leerlingen, kortom: de effectiviteit van het schoolbeleid. Het schoolbestuur downloadt de rapportage in de beveiligde omgeving van het CBS.

[NATIONAALCOHORTONDERZOEK.NL/
REGULIERE-RAPPORTAGES](https://nationalecohortonderzoek.nl/reguliere-rapportages)

NATIONAAL
COHORTONDERZOEK
ONDERWIJS
EEN INITIATIEF VAN HET